

GRAFIKAI SZEMLE

Havi folyóirat a grafikai iparágak számára. A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakma-
beliek Szakkörének hivatalos közlönye. Szerkeszti Wanko Vilmos. Huszonnegyedik évfolyam.

1914

6. SZÁM

SZEKERES

BOKROS

Grafical Review

professional monthly for the graphic industries. Official paper of the professional society of the workers in bookprinting and kindred industries of Hungary. Volume twentyfourth. Responsible for the Edition: W. Wanko Editorial and publishing office: Budapest, VIII, Conti-utca Nr. 4.

Graphische Revue

Monatfachzeitschrift für sämtliche graphische Zweige. Offizielles Organ des Fachklubs der Ungarländischen Buchdrucker u. verwandter Berufe. Vierundzwanzigster Jahrgang. Verantwortlicher Redakteur: Wilhelm Wanko. Redaktion u. Administration: Budapest VIII. Conti-u. 4

Revue Grafique

Mensuel professionnel pour les industries graphiques. Organ Officiel de la société professionnelle des ouvriers imprimeurs en livres et professions analogues de Hongrie. Vingtquatrième année. Directeur: Guillaume Wanko. Rédaction et Administration: Budapest, VIII. Conti-utca 4

GRAFIKAI SZEMLE

Graphische Revue

Monatfachzeitschrift für sämtliche graphische Zweige. Offizielles Organ des Fachklubs der Ungarländischen Buchdrucker und verwandter Berufe. Vierundzwanzigster Jahrgang. Verantwortlicher Redakteur: Wilhelm Wanko. Bezugsbedingungen: Für Ungarn (ganzjährig) K 10.—, für das Ausland K 12.50. Mit Einbanddecke für Ungarn K 12.—, für das Ausland K 14.50, Einzelnummer für Ungarn K 1.—, für das Ausland K 1.20. Redaktion und Administration: Budapest, VIII. Bez., Conti-utca 4

Grafical Review

professional monthly for the graphic industries. Official paper of the professional society of the workers in bookprinting and kindred industries of Hungary. Volume twentyfourth. Responsible for the Edition: William Wanko. Subscription for twelve months: Hungary: 10 crowns, Abroad: 12.50 crowns. With cover: Hungary: 12 crowns, Abroad: 14.50 crowns. Single copies: Hungary: 1 crown, Abroad: 1.20 crown. Editorial and publishing office: Budapest, VIII. Conti-utca 4, Világosság-nyomda

Revue Grafique

Mensuel professionnel pour les industries grafiques. Organ officiel de la société professionnelle des ouvriers imprimeurs en livres et professions analogues de Hongrie. Vingtquatrième année. Directeur: Guillaume Wanko. Souscription pour un an: Hongrie: 10 couronnes. Étranger: 12.50 couronnes. Avec reliure: Hongrie: 12 couronnes, Étranger: 14.50 couronnes. Le numéro: Hongrie: 1 couronne, Étranger: 1.20 couronne. Rédaction et Administration: Budapest, VIII. Conti-utca 4, Világosság-nyomda

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA. FELELŐS SZERKESZTŐ WANKO VILMOS. ELŐFIZETÉSI ÁRA EGÉSZ ÉVRE 10 KORONA, BEKÖTÉSI TÁBLÁVAL 12 KORONA. EGYES SZÁM ÁRA 1 KORONA. RENDKIVÜLI SZÁM ÁRA 2 KORONA

Lapunk jelen számának hosszabb közleményei a következők: Wo blieb Ungarn? — Walter Ernő: A leipzig-i nemzetközi könyvipari kiállításról. — Neumann Ede: Vonal nélküli táblázatok szedése. — Bálint Aladár: A magyar plakátművészetéről (10 ábrával). — Fröhlich Samu: A szines nyomásról. — Faltusz Gusztáv: Egyetmást a papiranyagmintákról. — Bálint Aladár: Művészet köréből. — A könyvnyomtató munkaköréből: Horváth István (Kaposvár): A nyomdász papírismerete. Rajzok után rendelt klisék nagyságának megadása. — A gép-szedés köréből: Franciaország szedőgépvizsgálata. Papírt perforáló gépek Monotype-gépekhez. — Nyomtatás-technikai feljegyzések: Az Offset-nyomás javítása. Vízjel nyomásához való paszta. A gyorsajtó óránkénti tényleges szállítóképessége. A nyomóbronz. Miként érhetjük el, hogy a festék nyomás után fényes legyen s a papírról ne porladjon le?

WO BLIEB UNGARN?

Ohne Zögern kann behauptet werden, daß an Großzügigkeit auf dem Gebiete der graphischen Kunst auf Jahrzehnte hinaus die Leipziger Weltausstellung für Graphik und Buchgewerbe nicht übertroffen werden kann. Diese Ausstellung ist ein Dokument der geistigen Kultur aller Völker und Zeiten. Auf dem Grunde des Druckwesens erhebt sich diese völkerbildende Kultur, welche unter Führung des deutschen Buchgewerbes in dieser Schauausstellung ihr Spiegelbild findet.

Umsomehr schmerzt es uns, daß wir auf der Weltausstellung für Buchgewerbe und Graphik in Leipzig weder mit einem selbständigen Pavillon, noch in anderer Weise vertreten sind. Nur hin und wieder findet man einen ungarländischen Aussteller und dieser Umstand läßt — wie dies „wohlwollende“ Gerüchte übrigens schon zu verbreiten bemüht sind —, bei jenen, welche unsere Gewerbeverhältnisse nicht kennen, die Vermutung aufkommen, daß Ungarn zu jenen Staaten gezählt werden muß, wo Kultur und Gewerbe fremd sind und das Land aus diesem Grunde zur würdigen Teilnahme unfähig ist.

Es ist dem jedoch bei weitem nicht so! Wir können — ohne zu überheben — behaupten, und das muß jeder bestätigen, der mit unseren Verhältnissen bekannt ist, daß das ungarische Buchgewerbe und die Graphik sich in beachtenswerter Entwicklung befinden und trotz vieler Schwierigkeiten, welche der intensiveren Entwicklung hemmend in den Weg treten, eine Stufe erreicht hat, um mit dem Auslande auf ein Niveau gestellt werden zu können. Es darf aber nicht außer acht gelassen werden, daß Ungarn zu den Agrarländern gezählt werden muß, welcher Umstand die Entwicklung des Gewerbes im allgemeinen keineswegs in dem Maße fördern kann, wie dies in jenen Staaten der Fall ist, wo Handel und Gewerbe im Vordergrund stehen.

Nicht minder wird die Entwicklung des Buchdruckgewerbes durch den Umstand gehemmt, daß dieses Gewerbe in Ungarn nicht an Befähigungsnachweis gebunden ist und sonach durch jeden betrieben werden kann. Die hiedurch entstehenden prekären Folgen bedürfen keiner weiteren Erörterung. Trotz alledem hat — wie erwähnt — das Buchgewerbe bei uns eine Stufe erlangt, daß wir uns mit dem Bewußtsein hätten der internationalen Kritik unterwerfen können, daß Ungarn in dem edlen Wettbewerbe würdig seinen Platz behaupten kann.

Unser Fernbleiben ist aber anderen Umständen zuzuschreiben... Eine Anzahl der Firmen meldete sich bereits, in der Annahme, daß ein eigenes Pavillon zur Verfügung stehen wird, zur Teilnahme. Allein die außenpolitischen Zustände, die eingetretenen mißlichen wirtschaftlichen Verhältnisse nahmen uns die Möglichkeiten, teilnehmen zu können, was dadurch noch erschwert wurde, daß von der agrarisch gesinnten Regierung staatliche Unterstützung nicht in Aussicht stand. Da die ungarländischen Aussteller durch Beschickung der Ausstellung keinen materiellen Nutzen hoffen konnten, kam der Umstand in Betracht, daß die Ausstellungskosten unwiederbringliche Spesen bedeuten. Es ist leicht begreiflich, daß man bei den geschilderten Verhältnissen alle Wünsche überwindend, sich für das Fernbleiben entschließen mußte.

Bezüglich der Ausstattungsweise unserer Drucksachen können wir mit Genugtuung feststellen, daß uns dieselbe die Anerkennung gewiß eingetragen hätte. In satztechnischen Beziehungen wurden nämlich seit Jahren bei uns die deutschländischen Drucksachen als mustergültig angenommen, was damit begründet werden kann, daß unsere Lettern usw. zumeist von deutschen Firmen herkommen.

Seit 5 bis 6 Jahren ist jedoch eine auffallende Veränderung fühlbar. Ein Teil der ungarischen Buchdrucker konnte sich von dem Einwirken der deutschen Satzweise losmachen und schloß sich einer im Auslande unbekannt, charakteristisch abweichenden Richtung an. Die Zahl der Anhänger dieser speziell ungarischen Satzweise vermehrte sich nur langsam und es erforderte lange Zeit, bis dieselbe in den Provinzstädten platzgreifen konnte. Unseren Fortschritt wollen wir mit Klischéproduktionen und Beilagen in diesem und den nächstfolgenden Heften demonstrieren. Diese sind geeignet, den Beweis zu erbringen, daß die Arbeiten der ungarischen Buchdrucker trotz ihrer Schlichtheit gut und gefällig sind, in vielen Beziehungen jedoch von den ausländischen Drucksachen auffallend abweichen.

Die in der Hauptstadt und in den Provinzstädten stattfindenden Lehrkurse des Fachklubs der ungarländischen Buchdrucker und verwandten Berufe und dessen Organ, die „Grafikai Szemle“, sind bemüht, diese sogenannte kunstgewerbliche Richtung zu pflegen. Allein zwar, jedoch mit unserem besten Können, wollen wir den betretenen Pfad verfolgen, um das Entwickeln

und Gedeihen der ungarländischen Buchdruckerkunst zu fördern, und sind fest entschlossen, mit ganzer Kraft an der Erfüllung der uns harrenden Aufgaben mitzuwirken.

A LEIPZIGI NEMZETKÖZI KÖNYVIPARI KIÁLLÍTÁSRÓL

Lapunk legutóbbi számában bemutattuk a kiállítást külső összeállításában, képekben, most áttérünk annak tartalmát megismertetni olvasóinkkal, még pedig úgy, hogy azok is, akiknek nem lesz alkalmuk a kiállítást megtekinteni, teljes képét nyerjék az ott látható anyagnak. A magunk elé tűzött feladat elég súlyos, mert nem sablonszerű kiállításról van szó, amelyre a kiállítók összehordták a kiállítanivalójukat, a rendezőség pedig odaállította azt, mint holt tömeget a látogatók szemei elé, hanem oly kiállítás leírásába fogunk, amelyben minden tárgy él, mozog, beszél, tanít; amelyben szemünk előtt vonul el az emberiség kulturájának teljes fejlődése, az e fejlődéshez használt eszközök, anyagok teljes tárháza, az emberi leleménység szülte formák, módok, alkalmazások, kivitelek sokasága.

A kiállítás nem nevezhető a szó szoros értelmében nyomdászati kiállításnak, hanem inkább egy nagy-szabású kulturkiállításnak, amelynek keretében a sokszorosítóipar, mint a kultura fejlődésének legfőbb eszköze is bemutatatik. Igazi német türelem, alaposág, hozzávaló tudással és az ügy iránti határtalan szeretet kellett hozzá azt a sok kincset, okmányt, anyagot, eszközt a világ minden részéből összehordani, rendszerbe önteni, csoportosítani, amit itt a látogató felhalmozva talál. Régi barlangokból, sírokból, eltemetett városok romjaiból előkotorászott maradványokkal, muzeumokból, magánosok gyűjteményeiből összeszedett okmányokkal, anyagokkal bizonyítja a kiállítás rendezősége, hogy már a legrégebb, 20–30.000 évvel ezelőtti emberek is keresték és megtalálták a módját a gondolat továbbítására, az akarat, az óhaj kifejezésére, másokkal való közlésére, megértésére. Igaz, hogy a kezdet embere erre egy darabka követet használ, elküldi szomszédjának, jelezve vele, hogy szívesen látja vele ebédre, vagy más esetben egy hosszukás, éles követet küldve neki, értésére adja, hogy meg fogja ölni. A mai kor szülöttje elmerengve áll e látottak előtt és lelki szemei előtt elvonul annak a nagy, tülekedő életnek a képe, amely annyi évezredek óta kellett hogy lefolyjon, míg odakerültünk, hogy ma százezer ember gondolatát pillanatok múlva közölheti másik százezer emberrel az azóta oly nagyra fejlődött sokszorosítóipar tökéletesedése által.

A kiállítás kettős célt szolgál. Az egyik: bemutatni az ember küzdelmét azoknak az eszközöknek és módoknak kitalálásában, amelyekkel gondolatait továbbíthatja, külsőleg megrögzítheti; a másik: e kitalált módok, tehát a rögzítésre, a sokszorosításra szolgáló eszközök, ugymint rajz, írás, fényképezés, valamint ezeknek sokszorosítás céljából való átvitelének és átviteli módjainak fejlődése kezdettől a mai napig.

Ezt a két célt szolgálja a nagyon csinos, gazdag és szép összeállítású kiállítás, amely ott fekszik a híres „Völkerschlachtdenkmal” lábainál, közvetlen a város végén, úgy hogy a belváros bármely pontjáról felőrai gyaloguttal, villamoson öt perc alatt 10 pfenniges szakszeggel elérhető.

A kiállítás egyik része a tudományos, a másik a szórakoztató, amely előbbtől egy széles, magas lépcsővel van elválasztva. Pihenő-, frissítőhelyek, éttermek a kiállítás tudományos részében is vannak, mert fizikai

lehetetlenség volna azt a nagy területen, számos épületben szétszórt anyagot egyfolytában tanulmányozni. A napi belépőjegy 1 márka, de adnak három napra szóló jegyet 1 márka 50 pfennigért és hat napra szólót 3 márkaért.

Hogy rendszerl tartsunk, kiindulunk onnan, ahonnan a kiállítás rendezősége kiindult a kiállítás megcsinálásánál: a kultura fejlődésétől és bemutatjuk olvasóinknak a kiállítás egyik legnagyobb csarnokát:

*a kultura csarnokát
(Halle der Kultur)*

Itt látjuk az emberiség kulturájának fejlődését az őskori időktől kezdve napjainkig. Látjuk az emberiség amaz eszközeit, melyekkel már az őskorban kifejezték gondolataikat, megrögzítették azokat az utókor számára. Óriási fáradsággal szedte össze a rendezőség a világ minden tájáról az erre vonatkozó őskori maradványokat, kődarabokat, sir-, barlang- és sziklafeliratokat, ruházatot, fát, festést, rajzot, faragást stb. Fokról-fokra látjuk fejlődni a képirást, a jelírást, végre a szótag- és betűírást, az írás elterjedését az egyes népeknél, annak válfajait, míg eljutunk a mai abécéhez. Most aztán következik az írás használata az életben, a tudományban. Régi metszetek, képek, könyvek az írásművészet fejlődését mutatják a betűöntés és betűszedés feltalálásáig. Innen kezdve látjuk a nyomdászat fejlődését az összes ágazataiban: szedés, nyomás, rajz, tervezgetés; magas-, lapos- és mélynyomás stb. Láthatjuk a fotográfia fejlődését kezdettől a mai napig. Az emeleten be van mutatva Gutenberg régi műhelye, egy réznyomó- és egy fametszőműhelye. A kulturpalotával kapcsolatos jobb- és baloldali szárnyakban van kiállítva a modern grafika és az alkalmazott grafika (plakáttervek, csomagolások, könyvdiszkek és illusztrációk).

A kulturpalota után legjelentőségtelesebb

*a németek a könyviparban
(Deutschland im Buchgewerbe)*

című palota. A palota főbejáróján áthaladva találjuk a német császár és a szász király könyvkiállítását. A balszárnyat teljesen elfoglalja a könyvkereskedelem. Az összes német könyvkiadók körzetekre osztva itt mutatják be kiadványaikat. Ugyane szárnyban van a zeneműkiadók kiállítása is, kiegészítve egy hangversenyteremmel és hangszerkiállítással. Azután jönnek a könyvtárak, a könyvgyűjtők szebbnél-szebb könyvtárszobáikkal, a városok és hatóságok könyvtárepületeiket is bemutatván kis miniatűrökben. Érdekes itt egy régi könyvtár, melyben az olvasnivaló még téglákra volt égetve és ott az épületben készítették a téglakönyvlapokat is. Az épület jobb szárnyára jutva látjuk a tulajdonképeni nyomdászatot az ő teljes fejlődésében és a mai tökéletességében. Érdekes ez a rész már azért is, mert mindenik szakcsoportnál van egy fejlődéstbemutató rész, ahol a látogató láthatja mint fejlődött például a szedés, a betűöntés, a litográfia, a magas-, a mélynyomás, a kemigráfia, a könyvkötészet, a festékgyártás kezdettől fogva a mai napig. Persze itt e fejlődési alakulatban csak a németek résztvétele van bemutatva, de nagyon tanulságos, sokat mutató. — A nemzetek külön pavillonjai között

az osztrák pavillon

a legértékesebb. Maga a pavillon Hoffmann tanár tervei szerint fehérfelete falával igen izlées. A nagy osztrák nyomdák, könyvkiadók igen gazdag változatosságu anyaggal vannak képviselve. De leggazdagabb a bécsi államnyomda, a nyomdászati iskola (K. k. Lehr- und Versuchsanstalt) és a katonai

térképészeti intézet kiállítása. Az osztrák pavillonnal átellenben van az

orosz pavillon,

a moszkvai Kreml-nek utánzata fehér falakkal és vörös ajtókkal, ablakokkal. Az orosz kiállítás mindenkit ámulatba ejt. Kitűnő és sok szakiskolája van, melyek a legművészebb nyomtatásokat, rajzokat, festményeket állítják ki. Továbbá bemutatják a régi nyomtatványaiknak óriási tárházát; már 1473-ból találunk nyomott könyvet. A mellette levő

angol pavillon

egy régi angol kastély utánzata. Az angolok főleg sok könyvet állítottak ki. Szedéstechnikájuk nem oly változatos mint a németeké, de nyomásaik, egy- és többszínű képeik, kemigráciájuk, de főleg könyvkötészetük a legmagasabb foku tökélyben mutatják itt be magukat. Igen nagy a gyermekirodalmuk gyönyörűen illusztrált könyvekben. A szabad és alkalmazott grafika magas fokon áll. Egy külön teremben mutatják be a Shakespeare-irodalmat, annak összes munkáit a legkülönfélébb kiadásokban. Innen a

francia pavillonba

megyünk, melynek már berendezése is mutatja a franciás, könnyed izlést. A bejárattal szemben egy hatalmas szép gobelin fogad, mely után egy teljes goblin-terem következik, gyönyörű két nagy gobelinnel a falakon és különféle empir és XIV. Lajos-féle butorokkal. A kiállításban főleg a litográfia dominál; érték-papírok, bélyegek stb. a legszebb kivitelben láthatók. A Figaro az egész nyomdaépületét mutatja be miniatűrben géptermeivel, szerkesztőséggel, expedícióval stb. együtt. Nyomdászati szempontból határozottan szép és gazdag anyagu

az olasz pavillon,

melyben gyönyörű litográfiákat, színes olajnyomatokat, könyveket, Ricordi óriás moziplakátjait, a Bodoni- és Aldine-család régi nyomtatványait nagy sokaságban és gyönyörű kivitelben láthatjuk.

A nemzetek pavillonjában

állítottak ki azok a nemzetek, melyeknek nincs saját pavillonjuk. Ezek között a legértelmesebb és legszebb anyaggal Svájc van képviselve. Dánia és Svédország igen magasfoku nyomdászatról tesznek tanúságot, nemkülönben Spanyolország és Norvégia. Belgium és a Németalföld szintén szép anyaggal képviselték magukat, sőt a kis Monaco is kiállított egy gyönyörű kötést és kiállítású nagy könyvet. Csak Magyarországot nem találni sehol. Magyar kiállító van ugyan három, de ezek elszórva, más pavillonokba dugva találhatók. Mint önálló nemzet nem állítottunk ki. Kner Izidor gyönyörű kiállítása a német iparpavillonban van, ugyszintén a debreceni városi nyomda is, míg Molnár Szekszárdról a „Kaufmann-Halle“-ban nyert elhelyezést az ő naptáraival.

Különálló pavillonban találjuk az *eszperantó nyelv* szép kiállítását, bemutatva statisztikai falitáblákkal e nyelvnek a világon való mai elterjedtségét és mindazon nemzetek nyomtatványait, könyveit, melyek az eszperanto-irodalommal már foglalkoznak.

A gyorsírászat és a szaksajtó

egy pavillonban vannak. A gyorsírászat ugyilátszik Németországban nagy elterjedtségnek örvend, mert ugyancsak óriási anyaggal és szép elrendezésben van itt képviselve. De láthatjuk a többi nemzet gyorsírászatát is, amelyek közt a magyar igen szépen van képviselve.

A szaksajtónak az egész világból összehordott rengeteg példánya látható itt. Külön csoportokban vannak a magyar szakírók egyesülete által kiállított lapok,

melyek közt a Grafikai Szemle, a Magyar Nyomdászati és a Nyomdaipar képviselik a nyomdászati szakfolyóiratokat. A német szaklapok — sokaságuk folytán — szakmánként vannak csoportosítva. Grafológiai és statisztikai táblák mutatják a szaksajtó fejlődését és mai állását. Erdekes kiállítás látható

az iskola és a könyvipar
(Schule und Buchgewerbe)

pavillonjában. Itt mindaz bemutatásra kerül, ami az iskolát, a gyermek nevelését, valamint tanítását a sokszorosítóiparral összekötésbe hozza, illetve mennyiben, hol és miként szolgálja a sokszorosítóipar az iskolát. Sok utat lát itt a látogató, könyvek, falitáblák, sokszorosítás útján előállított taneszközök mutatják itt a nyomdászatnak sokoldalú nagy befolyását a gyermek tanítására nevelésére. E pavillonnal kapcsolatban van egy iskolaépület is bemutatva, melyben a gyermekek mai tanítási módját és az alkalmazott modern segéd-eszközöket, nemkülönben játékszereket is láthatunk.

Külön kis emeletes pavillonja van a *cserkészeknek* (Wandervogelheim), melyben cserkészöltözetek, főzőedények, könyvek, folyóiratok vannak kiállítva.

A nő a nyomdászatanban
(Die Frau im Buchgewerbe)

ismét egyike a nagyobb pavillonokban. Itt látható a nő mindama foglalkozásban, mely akármilyen viszonylatban áll a sokszorosítóiparral. Mint festőnő, író, grafikus, tervező, könyvkötő, nyomó, expedáló, retusírozó, de egyszersmind egyéb kézügyességi munkásnő mutatkozik itt be a nő igen gazdag, változatos anyaggal.

A reklámbélyegeknél

szintén külön pavillonja van, amelyben ezer és ezer különféle reklámbélyeg látható a legkülönfélébb nyomtatási eljárásban.

A kereskedő
(Der Kaufmann)

pavillonjába van beleszorítva Portugália kiállítása elég szép anyaggal. A kereskedői résznél írógépek, iroda-berendezések, számozógépek, tollak, írónok, naptárak stb. mellett érdekesek a kereskedelmi iskolák igazán tanulságos, gazdag kiállítása. Éppúgy gazdag gyűjteményben láthatók itt ama nyomtatványok, plakátok, csomagolópapírok, címkék, árjegyzékek, reklámbélyegek stb., melyekre a kereskedelmi életben szükség van.

A kulturcsarnok és a német könyvpiari pavillon után bennünket nyomdászokat legjobban érdekel a kiállítás a szakiskolák kiállítása. Ezek két pavillonban helyezkedtek el. Egyben maga a

leipzig-i könyvpiari akadémia

foglal helyet a német könyvkereskedői Börsenvereinnel együtt. Ez a nagy nyomdászati szakiskola gyönyörű összeállításban mutatja be a sokszorosítóipar, és a grafikai művészet minden ágának teljes tanmenetét, az alkalmazott taneszközöket, gépeket, szerszámokat. Külön-külön csoportban jut bemutatásra a szedés, nyomás, litográfia, betű- és tön.öntés, könyvkötészet kemigráfia, fametszés, rézmetszés, mélynyomás, rajz, alnyomatkészítés stb. A fotográfia, a papír- és festék-kémia, szóval minden, amit ma a nyomdász a sokszorosítás terén ismer és amit e kitűnő királyi tanintézet tanít, itt bemutatásra kerül oly világos magyarázatokkal, hogy a laikus is könnyen beletalálhatja magát szép művészetünk minden ágazatába. Ezt az egy pavillont, ha kocsira tehetnék és világkörüli vándorútra küldhetnék, a világ nyomdászatának a legnagyobb szolgálatot tennék.

A többi szakiskola együtt állít ki egy második pavillonban,

a szakiskolák pavillonjában.

Itt ámulva látjuk, hogy a legkisebb német városnak is, mint Barmen, Chemnitz, Zwickau, Stuttgart, Mannheim stb. megvan a jól berendezett nyomdászati szakiskolája, csak Budapest oly szegény, hogy 15 milliós parlamenti épület és végtelen milliókat elnyelő Gellért-fürdője mellett nem jut pénz egy tökéletes nyomdászati szakiskolára. Mi valószínűleg már oly képzetek vagyunk, hogy ilyesmire nincs szükségünk. A szakiskolák sokasága, melynek nem egyike csak tanoncszakiskola, gazdag anyaggal, szép elrendezésben mutatja be mindazt, amire tanítványait tanítja és amit ezek produkálni képesek. Most már elmegyünk a tanulságos, szórakoztató pavillonok közül a

az öreg papírmalomba.

Ezt a 200 éves papírmalmot úgy amint Haynsburgban állott, elhozták a kiállításra és itt működésben mutatják be. Az épületen kívül nyugodt forgásban jár a nagy malomkerék, melyet víz hajt és amely működésben tartja az épület belsejében látható, teljesen az utolsó srófig fából készült papírkészítőgépet. A keverődob, a taposókalapácsok, a szétdaraboló mind fából van és így a malom működése elég nagy zajt okoz. Érdekes nézni, amint ott szemünk láttára készíti egy pár fiatal ügyes munkás a legszebb, hófehér merített papírost. A gépezet másik oldalán kis fülkékben van ősi Gutenberg-öltőzetben egy betüöntő, mely régi kézi-öntőgépen szemünk láttára önti a betűket, átadva azokat a mellette lévő szedőnek, ki előttünk bármilyen szedést alkot a primitív betűkből, hogy az ugyancsak mellette lévő fülkében lévő öreg nyomó az ő primitív faprésén a malomban előállított merített papírra a leg szebb fekete vagy színes nyomást varázsolja. Utána

következő fülkében ül aztán a könyvkötő az ő régi primitív szerszámaival és egy kis obulusért készít nekünk bármily kötést. A legutolsó fülkében van aztán az eladóhely, ahol a merített papírt, régi nyomásokat, céhdalokat (Zunftlieder) árulnak. E régi papírmalom szomszédságába tették a

modern papírgépet,

mely egy 70 méter hosszú tereben áll és amelyet Füllner gépgyára Warmbrunnban készített. Ez a gép működésben látható, rotációs papírt készítvén, amelyet a mellette lévő

ujszágnyomda és napisajtó

cimű pavillonban az ott felállított két 96 oldalas rotációs gépen nyomnak el. Az egyik rotációs gép a berlini Scherl-cégé és a Vogtländische Maschinenfabrik építette, a másik egy König és Bauer-féle gyártmány és a Leipziger Neueste Nachrichten napilap tulajdona. Ugyane pavillonban talált elhelyezést

a mélynyomás,

melyet három gép képvisel és az e körüli falon vannak bemutatva a mélynyomás fejlődése, mai állása úgy napilapok, illusztrált folyóiratok, mint egyéb nyomtatványok által. Látni a használatos rézhengereket és egyéb a mélynyomáshoz szükséges speciális eszközöket. E pavillonban van még

a világ napisajtója,

külön-külön fülkékben, melyek közt egyik leggazdagabb és legdusabb a szociáldemokrata párt napisajtó-kiállítása, kiállítván a Népszavát is. E pavillon mellett van

a papírpavillon,

melyben a papírgyártás technikája, fejlődése, a szükséges anyagok, gépek, mérlegek, vizsgálatra szolgáló műszerek, kész papírgyártmányok, valamint a francia Robert Miklós által 1800-ban feltalált első végnélküli papírost előállító gépnek hű mása is látható.

Külön pavillonban állított ki a *Leipziger Tageblatt*, amelynek a pavillonjában szedőgépek, gyorsajtó, szedőterem látható, ott állítván naponta elő az ugynevezett „hivatalos programot“.

Szintén külön pavillonban láthatók a *Rockstroh* és *Schneider* cég gépei, valamint

a japán fametsző

is, aki előttünk metszi az egy- és többszínű ducokat, egy másik pajtása pedig lenyomja azokat, hogy a kész produktumot egy harmadik társa néhány pfennigért a markunkba nyomja.

Utoljára hagytam a kiállítás látványos részét, a

három gépcarnokot.

Az elsőben papírfeldolgozó-, fűző-, kartonvágó-, zacskót, borítékot készítő-, hajtogató- stb. gépek láthatók erőművi gépekkel, nyersolaj-, benzin-, elektromos- stb. motorokkal egyben.

A másodikban vannak a nyomdászati gépek. Rotációsok, Offset-, nyomdai gyorsajtók, egy- és kétturás gépek, tegelynyomók, könyomdai sajtók, bronzirozó-, enyvező- stb. gépek láthatók itt mindenfajta önberakókkal felszerelve üzemben. Tanulságos és szép König és Bauerék kiállítása, kik legmodernebb gépeik (pl. egy négyszinnyomást egy hengerről egy nyomásban végző gép is) mellett bemutatják kis modellekben a gyorsajtó fejlődését és a gyorsajtó különféle hajtószerkezetét. Augsburg, Johannisberg, Frankental, Scheller és Giesecke, Offenbachi gépgyár, Dresdener Schnellpressenfabrik, Leipziger Schnellpressenfabrik, Emil Kahle, Hogenforst és sok-sok más nagy és kis gépgyáros mutatja itt be az általunk ugyszólván már mind ismert különféle géptípusokat. E csarnokban látható Róna József honfitársunk ujonnan feltalált vonalzó- és

Faragó
Géza
plakátja

fejszővegyenyomógépe és ugyanitt látható mint ujdonság a legujabb szedőgép a *Stringertypia*, mely szintén egyes betűket önt sorokba szedve és kizárva, akár a Monotype, azzal a különbséggel és előnnyel, hogy ezt egyugyanazon gépen egy munkamenetben eszközli. Konstruktója teljesen hasonlatos a Linotype-hez, a kiöntött sor matricáit szintén egy emelőkar viszi vissza a matricatartány (magazin) befogadó csatornához. Ujdonság rajta még a kizárás, amennyiben nem kizárócsavarokkal (konus) zár ki, hanem spáciumokkal.

A harmadik gépcsarnokban látható egy működésben levő modern nagy könyvkötészet és annak keretében a legtökéletesebb, legujabb segédgépek. Ugyane csarnok másik felében látható a *nyomdai építkezésre* vonatkozó kiállítás, tervekkel, építő- és izoláló-, padozat- és tetőzetburkolóanyagokkal, szellőztetőkkal, a gépek larmáját megszüntető segédanyagokkal és eljárásokkal, higiénikus berendezésekkel.

Van a kiállításon még egy óriási

tanácskozási terem
(Kongreßsaal)

egy hatalmas *mozi* (Kinematograph), melyben délután és este a technika, művészet, nyomdászat, papirgyártás, természettudomány, történelem világából merített vetített mozgóképek kerülnek bemutatásra.

A fáradt szemlélőnek felüdítésére a számos kisebb-nagyobb vendéglők, kávéházak, süteményes bódékon kívül egy igazán megtekintésre és használatra érdemes

hullámfürdője

is van, amelyben mesterségesen, gépek segítségével állítják elő a tenger erős hullámaint és mesterséges strandfürdőjében nők és férfiak együtt fürödhetnek, átengedve magukat annak az illúzióknak, hogy ők most Ostendében vannak.

A kiállítás elrendezése gyönyörű, szép, virágos, széles utai vannak, szökőkuttal, melyet este villannyal színesen kivilágítanak, ingyenes hangverseny-pavillonnal, melyben délután és este nagy, művészekből álló zenekar szórakoztatja hallgatóságát.

A kiállítás befejezőjeképpen a nagy lépcsőn túl terül el a mulatóhely, melynek baloldalán ott áll a

diákpavillon
(Der Student)

teljes hű másában képviselve Alt-Heidelberget, a diákok e tipikus városát, az ottani várral, korcsmákkal, mulatóhelyekkel és az emeleten egy a diákéletet felölelő kiállítással. A mulató másik oldalán vannak a különféle korcsmák, kolbászsütők, nevezetesebb hely az „Oberbairern” című vendéglő és a

„Céhház”
(Zunftthaus)

melyben régi Gutenberg-jelmezbe öltöztetett pincérek szolgálnak fel. Van itt még vizi-csuzda, hegyi vasut, török kávéház, japánház, bolondok tornya, lövölde és sok ehhez hasonló szórakoztató.

A közlekedés a város minden részéről kitűnő és olcsó (10 Pfennig), akár villamossal, akár autobusszal megy ki az ember, sőt a Droschke taxija se mutat a városból kihajtatva többet 1 márka 20—1 márka 50 pfennignél, ha mindjárt ketten is ülnek benne. A bejáratnál van a ruhatár, ahol néhány pfennigért leteheti az ember a felöltőjét, esernyőjét.

Katalógust sokat adtak ki. A főkatalógus majd két kilót nyom és kár is cipelni, mert nem jól tájékoztat, a kiállítás benne nem csarnokonként, hanem csoportonként lévén feldolgozva. A legjobb még az ugynevezett „Amtlicher Führer” (hivatalos vezető), mely 60 pfennig és csarnokról-csarnokra vezet, röviden jelezve annak tartalmát, miután bővebb magyarázat igazán nem kell,

mert az egész kiállításon mindenütt a kiállított tárgyak oly világos és bő magyarázatokkal vannak ellátva, hogy katalógusba tekinteni felesleges WALTER ERNŐ

VONALNÉLKÜLI TÁBLÁZATOK SZEDÉSE

Ahány nyomtatványt veszünk a kezünkbe, a vonal nélküli táblázatok előállításának annyiféle módjával találkozunk. Az egyöntetűségnek nyoma sincs. De hát ez nem is csoda, mert hiszen még szaklapjaink sem következetesek a helyes forma meghatározásában. És ebben a tekintetben a külföldi szaklapok, illetve szakfolyóiratok sem képeznek kivételt. Az egyik szaklap például az egymás alatt ismétlődő szavak kiszedését, a másik pedig a ludlábozását tartja helyesnek. Nehány számmal később azonban megfélekedeznek a már egyszer elfoglalt állásponttól és éppen az ellenkezőjét propagálják. De hogy a helyzet még komikusabb legyen, a gyakorlatban a szakfolyóiratok — amelyek voltaképp arra volnának hivatva, hogy minden tekintetben követendő például szolgáljanak — egy és ugyanazon számaiban mind a két formát is megtalálhatjuk.

Melyik hát a helyes forma?

A Verband der Deutschen Typographischen Gesellschaften (a mi Szakkörünknek megfelelő szaktársi egyesülés Németországban) a leghatározottabban az egymás alatt ismétlődő szavak kiszedését ajánlja és a kiadásában megjelenő nyomtatványokban ettől a fel fogásától a gyakorlatban sem tér el. Ha ezekben a nyomtatványokban (Typographische Mitteilungen, Deutscher Buchdrucker-Kalender stb.) egymás alatt akár százszor is fordul elő ugyanaz a szó, akkor azt ugyanannyiszor találjuk újból kiszedve.

**A HÁBORÚ BORZALMAI ELLEN
BUDAPEST MUNKÁSSÁGA VASÁRNAP D.U.
TÜNTETŐ FELVONULÁST ÉS NÉPGYŰLEST
TART A TATTERSAALBAN.**

**MINDEN MUNKÁSNAK TILTAKOZNI
KELL A TÖMEGMÉSZÁRLÁS ELLEN
A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PART.**

Biró
Mihály
plakátja

Meg kell jegyezni, hogy ennek az iránynak, amely egyébként már nem is egészen új, nálunk is vannak követői. Utalhatnak e tekintetben több elismert mester-szedő kollégánk munkáira. Ettől azonban elállok, mert hiszen végeredményében ez még döntővért úgy sem képezhetne. E helyett, hogy sok helyet ne foglaljak el, az alábbiakban két négy-négy soros példát hozok fel, amelyek egyszerűségükben fogva, úgy gondolom, alkalmasak arra, hogy részint a szóban levő tárgyat világossá tegyék, részint pedig úgy a Verband der Deutschen Typographischen Gesellschaften, mint az ennek az oldalán álló szakfériak állásfoglalásának helyességét igazolják.

1. példa:

I. osztály	13	hétig	à	6	K	=	78	K	
II. "	6	"	"	6	"	=	36	"	
III. "	3	"	"	6	"	=	18	"	
Összesen							---	132	K

Nem helyes.

2. példa:

I. osztály	13	hétig	à	6	K	=	78	K	
II. osztály	6	hétig	à	6	K	=	36	K	
III. osztály	3	hétig	à	6	K	=	18	K	
Összesen							---	132	K

Helyes.

Ha az 1. példára szakértőszemmel tekintünk, az első pillanatra meglátjuk, hogy ez mindenképen fogyatékos munka. Pedig mennyi ilyen táblázattal találkozunk a gyakorlatban! Az első hiba az, hogy a római számok nem állanak egymás alatt. A ludlábak pedig, mint-hogy lelőgnak, illetve nincsen „abstandjuk”, nem állanak vonalban a számokkal. Igazán nem kell valami nagy szakképzettség és kifejtett izlés annak a megállapíthatá-

Vadász
Miklós
plakátja

sához, hogy az ilyen szedés se nem szép, se nem áttekinthető. Az egész a nyugtalanság zavaros képét adja. Aztán meg észszerű-e az, ha például az I. példában előforduló *a* vagy *K* betűt két másikkal (két egymás mellé szedett kommával) helyettesítem, amikor mindjárt az eredetit, az odavalót használhatom? Az ilyen ludlábos szedés azt a benyomást teszi, mintha az az ősi időkből ránk maradt hagyományos szokás volna. Ez abban az időben, amidőn még a betűkkel spórolni kellett, indokolt lehetett, de ma, amikor úgyszólván minden közepszerű nyomda dusan van felszerelve, ennek semmi értelme nincs.

A vonalnélküli táblázatoknál az összeadóvonal és az összeadó sor alkalmazását illetően is nagy a rendszertelenség. Hol finom, hol meg kétpontos egészen fekete vonalat láthatunk a nyomtatványokon. Ez pedig nem mindig helyes. Az összeadóvonalnak általában a betű képéhez kell igazodni. Közönséges kenyérirással a kétpontos félfelete vagy egy pontos egészen fekete vonal áll összhangban. Csak a kövérebb fajta írásokhoz szabad kétpontos egészen fekete vonalat alkalmazni. A finom vonal használata ilyen esetekben mellőzendő, mert az a betű képénél rendszerint jóval világosabb.

Gyakran azt is láthatjuk, hogy azokat a vonalnélküli táblázatokat, amelyek a sort nem töltik ki egészen, elől és hátul egy-egy négyzettel vagy még többel is behúzzák. Ez kifogás alá nem eshet. De ha aztán az összeadóvonalat egészen kieresztik, az már szemérségtől hiba. (Lásd I. példa.) A szóban levő esetekben a leghelyesebb, illetve a tekintetnek a legkellemesebb, ha az összeadóvonal pontosan az összesen szó felett kezdődik és a sor utolsó betűjénél végződik. (Lásd 2. példa.) És hogy az összeadóvonalat esetleg ne kelljen apró darabokból összeszedni, illetve, hogy az szisztémre menjen ki, a vonal alatt lévő sort ennek megfelelőleg szabályozzuk. Ez úgy történik, hogy az összesen szó mellé egy négyzetpontot vagy ennek megfelelő kitöltőanyagot teszünk. A szó és a négyzetpont közé aztán annyit osztunk be, amennyi a legközelebbi szisztém elérésére szükséges. Az összesen szó melletti négyzetpont ilyenformán mintegy a sorszámozó szerepét tölti be. Két vagy több négyzetpontnak az alkalmazása felesleges, de nem is valami szép. Végül még arra is kell ügyelnünk, hogy az összeadóvonal az utána következő sorral össze ne ragadjon. Ezért a vonal és az összesen sor közé legalább annyit osztunk be, amennyit a vonal feletti sor alsó hézaga kitesz. (Lásd 2. példa.)

Bizonyos, hogy az itt ajánlott módszer -- tudniillik, hogy a ludlábak mellőzésével az egymás alatt ismétlődő szavak mindig újból kiszedessenek -- a vonalnélküli táblázatoknak a szedőgépeken való előállítását is lényegesen megkönnyíti. A Linotype-ra vonatkozólag ez határozottan fennáll. Feleslegessé válik a matricákkal való babrálás, ami nemcsak időmegtakarítást, hanem anyag- és idegkímélést is jelent. Ugyanis a szedőgépeknél elemi szabály az, hogy a matricákhoz minél kevesebbszer nyuljunk. Egyszerűen azért, mert a fogdosás által azokhoz piszkos ragad. A piszkos matrica pedig a legtöbb zavarnak a kuforrása. Ha piszkosak a matricák, azok nem tapadnak kellőképpen egymáshoz. Már pedig, ha a matricák között csak a legcsekélyebb hézag is támad, a spiesz sorok, de gyakran még a rettegett „fröccs”-ök is mint kikerülhetetlen következmények jelentkeznek. A piszkos matrica magával viszi továbbá a piszkot (Linotype-nél) a matricatárba (magazin) is. Ennek meg az a következménye, hogy a matrica ott megreked. Ilyenkor aztán a legodaadóbb billentyűzés sem képes kicsalni a helyéből. Hogy ez az amugyis megfeszített idegekkel dolgozó gépszedőnek mit jelent, úgy hiszem, nem kell bővebben magyarázni.

Ezért mosolyogtam én többi gépszedőkollégáimmal együtt, amikor nemrég a bel- és külföldi szaklapokban a Linotype-pal kapcsolatban az a hír látott napvilágot, hogy a gépen szedendő táblázatos szedésnél, ha azt akarjuk, hogy az idézőjelek hajszálnyi pontossággal egymás alatt álljanak, a leghelyesebben úgy járunk el, hogy a gyűjtőlevátorban „egyszerűen megfordítjuk az idézendő szót vagy szavakat, kizárásnak használva az illető szó vagy szavak matricáit és a megfordított szó közepéből egy félnégyzet vastagságu matricát veszünk ki, melynek helyébe az idézőjelet tesszük be kézzel”.

Tudni kell azonban azt is, hogy a megfordított matricákat az elosztás előtt rendes helyzetükbe kell hozni, hogy azok elosztódása zavartalanul mehessen végbe. Ez úgy történik, hogy öntés után kézzel le kell húzni az osztókarról az egész matricasort, amely eljárás még a leggyakorlottabb gépszedőnek sem fog mindig úgy sikerülni, hogy a matricák fele ritmikus hangok élénk hallatása mellett a földre ne potyogjon. És ezt minden egyes sornál meg kellene ismételni csak azért, hogy a ludlábak „hajszálnyi pontossággal” egymás alatt álljanak.

En azt hiszem, hogy az ilyen híreket a szedőgépek csempészik be közvetett uton a szaklapokba: a nyomdatulajdonosok animálása céljából. Ugyanis a gépnek egy újabb előnyéről lévén szó, az ingyenreklám mellett még rendelő is akadhat.

Ezért nem árt tehát, ha a szedőgéppel kapcsolatban világgá röpitett híreket mindig megfelelő és nem éppen indokolatlan óvatossággal fogadjuk.

NEUMANN EDE

A MAGYAR PLAKÁTMŰVÉSZETRŐL

Helyesebben: *Budapest plakátművészete*. Mert ami a plakátművészetben Magyarországon Budapest területén kívül történik, az egyenlő a semmivel. Mint a kulturális értékek termelésének bármelyik ágában, művészetben, irodalomban, tudományban, technikában, úgy a plakátművészet termelésében is Budapest az egyedüli és kizárólagos számottevő centrum. Az eleven forgalom a többi városokhoz mérten európai arányú gazdasági élet, fejlett, talán túlfejlett képzőművészet az utcák forogtagából kiviruló plakátokon is rajta érzik. Ezek a színes nagy papírlapok spontán hirdetői kereskedőink, iparosaink élmességének, izlésének, művészeink rátermeltségének. Aki nyitott szemmel, figyelő tekintettel halad el napról-napra, hónapról-hónapra a hirdetőoszlopok mellett, szabatos pontossággal leolvashatja plakátművészetünk fejlődését. Leolvashatja azt is, mily lépésekkel haladnak előre a művészek és mennyiben rázzák le magukról az idegen izlés függőségét, e függőség külső jegyeit és mily mértékben tudnak a hirdetők megbarátkozni az egészséges irányban fejlődő plakátművészet termékeivel.

Szorosan vett plakátművészetről csak az utolsó tizizenöt év óta beszélhetünk, ami azelőtt volt, az lehetett rajz, festményreprodukció, olajnyomat, háromszinnyomás, de plakát semmiesetre sem. Németektől kaptuk a legerősebb impulzust és művészeink tőlük és rajtuk keresztül az angoloktól tanultak a legtöbbet, de az emancipálódás folyamata mindinkább erősebb; eredeti egyéni tehetségek bontakoznak ki ugyszólván szemünk láttára és nem egy közülök máris európai színvonalon álló művelője a plakátnak. Mielőtt e művészek munkásságát ismertetnők, néhány szóval kiterjeszkedünk a plakátművészet evolúciójának vázlatos kifejtésére.

Ismétlem, a plakát azelőtt inkább hirdetési céllal készült reprodukció volt és hozzátehetem azt is, hogy

kevés kivétellel tehetségtelen mesteremberek silány rajzának, festményének silány reprodukciója. Aki csinálta, az nem számolt azzal a hatással, amelyet a jó plakát az utcán járó-keelő emberben kell hogy kiváltson. Toll, ceruza halovány rajza, bágyadt akvarellszínek nem versenyezhetnek az utca napsugarak és árnyékok kontrasztjával élesen tagolt telt színtoltjaival. És mert minden tipográfiai érzék híján fogtak munkához, sokszor komikusan összezsapott sorok rontották el a plakáton azt, ami még egyáltalában elrontható volt.

A közönség pedig egyáltalában nem vett tudomást az egész ügyről, nem volt jó plakát, amelynek szemlélésével izlését kipallérozhatta volna. Nem is állt meg egy plakát előtt sem. Nagyon természetes, hogy kevés kereskedőnek, iparosnak jutott eszébe, hogy drága pénzéért olyasvalamit ragasztasson ki az utcára, amit senki sem néz meg.

Az Iparművészeti Társulat nevezetes plakátkiállítása a plakátművészet új irányba való terelésének nagyon fontos mozzanata volt. Kiváló francia és angol mesterek munkáinak bemutatásával hozzásegítette a közönséget, de meg a művészeket is annak a felismeréséhez, hogy a plakátnak éppen úgy megvan a maga külön stílusa, mint a plasztikának vagy a freskónak.

E kiállítás rendezői éppen a legjobb időt választották. Az összekuszált, zavart fogalmak, a stilustalan-ságok periódusában rendkívül fontos egy ily instruktív kiállítás, az irányok tisztázódását, a stílus kialakulását nagyon elősegíti.

Az újabb kereskedőgeneráció szélesebb látókörű, mozgékonyabb, élmesebb, jobbizlésű, mint az előbbi. E generáció fokozottabb igényeihez szabott plakát-

Vadász Miklós plakátja

művészetre volt szükség. És mert szükség volt rá, megteremtődött. Új emberek jöttek, új nevek bukkantak fel. Új színek virítottak ki a hirdetőoszlopokon, bizonyosságául annak, hogy a közönség észrevette az új művészek jövetelét és tizedrangú német és osztrák portékák helyett izmos, fiatal tehetségek eredeti munkái kerültek felszínre és jó részben kiszorították a selejtes, hitvány holmit.

Azelőtt minden gyáros, kereskedő irodáját ellepték időnként a német plakátügynökök, előre elkészített szellemes ábrázolásokkal, melyekről „csak” a felírás hiányzott és éppen úgy illettek a cipőkrémhez, mint a divatárus bolt cikkeihez, sohse tudta a plakátgyáros, hogy kertészkereskedő vagy likörgyáros vásárolja-e meg a tervét és Pozsonyban vagy Bukarestben? A megrendelő egyéni kívánsága, izlése mellékes volt.

A modern plakátban a régebbi plakátokkal szemben nem nyilatkozik meg reprodukív célzat. Nem akarja az ábrázolt tárgyak pontos képét adni, hanem néhány szélesen felrakott, színfolttal az utcán járókelő ember figyelmét felhívni. Természetesen minél több izléssel, leleménységgel, forma- és színérzéssel megy végbe a figyelemnek ez a felkeltése, annál jobb a plakát.

Sajátságos, hogy majdnem mindegyik plakátművésznünk valamelyik speciális ágazat művelésére fejlesztette ki képességeit és legszívesebben ennek az ágazatnak területén belül mozog. Ez nemcsak stílusuk különbözőségeire vonatkozik (ami minden valamirevaló művésznél természetes, mert egyéniségéből ki nem vetkőzhetik), hanem magára a feldolgozott tárgyra is, sőt talán elsősorban arra.

Kezdjük *Faragó Gézával*, aki egyébiránt is a legrégebb

Gara
Arnold
plakátja

és egyik legnépszerűbb plakátművésznünk. Egy-egy plakátja valósággal a köztudatba ment át. Legszívesebben az asszonyi dolgok körül mozog a művészete. Divatickek, piperetárgyak és orfeumok a legkedvesebb témái. A Holzer és a Gólyaáruház plakátját nem kell külön ismertetni, a Kerpel-plakátja ötlet és kivitel dolgában első helyen áll.

Biró Mihály akkor a legerősebb, amikor nagy tömegeket kell a plakát síkjára rögzíteni. A politikai plakátművészetnek egyedül álló művelője és a munkásság forradalmi érzéseit nálunk senki sem tudja izzóbb, felviharzóbb feszültséggel kifejezni, mint ő. Egy-egy plakátja a proletárság viaskodásának valóságos harci riadója és az utca tarkaságát tulharsogják komor, súlyos színfoltjai.

Vadász Miklós a legélesebb ellentéte. A jólét nyugalma, mulató emberek tréfás kedélye hatja át munkáit. Technikája kicsiszolt, elegáns, könnyed. Tárgyi tudása elsőrangú.

Gara Arnold művészete, művészetének meleg humora más forrásból fakad. A gyerekek és a nép naiv kedélye buzog plakátjaiban. A gyermekművészeti kiállításokhoz készült két plakátja csupa szín, derűs sugárzás, szeretet.

Manno Miltiades, aki maga is sportember, a testi kultúrával összefüggő művészi ábrázolás egyik leghivatottabb művelője. Már évek óta ismertek a karrikaturái. Ezekben sem tagadja meg mivoltát a sportember. A mozgást megfigyelni és annak fürgeségét visszaadni kitünően tudja. A kárpáti turaut automobilplakátja egyszerű, komoly. A rohanó automobil karaktere pompásan kifejeződik benne.

Tuszkai Márton Berlin plakátfestő mestereinek szellemében indult és azoknak hatása munkáin ma is megérezik. Leginkább merkantilis plakátokat tervez, az üzletek, gyárak, ipari vállalatok termékeit propagálja leggyakrabban művészetének eszközeivel.

Földes Imre a mozgószínházak, Bardóc Elemér a szücsárúk speciális plakáttervezője. Pólya Tibor, Zádor István, Falus Elek neve is felbukkan olykor-olykor a hirdetőoszlopokon. Rajtuk kívül is egész sereg művész dolgozik, fárad, törekszik.

Végül ne feledkezzünk meg a modern plakátművészetünk két régi művelőjéről, Márk Lajosról és Linek Lajosról sem. Mindketten Amerikában keresik boldogulásukat. Márk Lajos Kristályviz-plakátját mindenki ismeri és túlélt már néhány száz plakátot.

Fiatal művészeink munkásságának nyilvánvaló eredménye, hogy a közönség észreveszi, megbecsüli a jó plakátot, a tervezőjét számontartja és elismeréssel adóz művészetének.

BALINT ALADÁR

E EGYET-MÁST A PAPIRANYAMINTÁKRÓL

Tömöntődeinkben tudvalevőleg az üzemhez mérten az ugynevezett száraz vagy nedves avagy mindkét fajtájú anyamintákat (matricákat) szoktuk használni s rendszerint a vele elkészítendő munka minőségétől függ, vajjon sajtolva, kalandrirozva avagy leverve lesz-e a tömöntendő szedés.

Az ugynevezett száraz anyamintatáblákat mint ismeretes, egyszerűen készen kapjuk a kézhez, míg a nedveseket maga az öntő készíti el magának.

Hogy mily munkáknál használunk szárazat, melyeknél nedveset, öntőink nagyon jól tudják, amennyiben tudniok kell azt is, hogy nem minden szedés alkalmas a kalanderen való megmunkálásra, avagy a „Herkules”-prezen való sajtolásra.

Kalandrirozásnál pl. egy tabelláris szedés sohasem volna oly pontos, mint ha azt levernék, mert eltekintve attól, hogy ezáltal a szedés tönkremenne, hogy a

vonalak elnyomorittnak, az anyaminta készítése, leszámítva a szárítást, még mindig annyi időt igényelne, mintha azt az ismert, nedves uton készítettük volna. Hiszen elismert tény, hogy a tömöntés által az anyag, amelyből a tömöntendő szedés áll, még a leverés által is, többé-kevésbé szenved és így szakmáját értő öntő száraz anyamintatáblát tabelláris vagy akcidensmunkáknál nem fog használni. Használni fogja azonban oly variabilis, illetve rotációs munkáknál, melyeknél a szedés anyagának romlása nem jöhet tekintetbe, oly mintáknál, melyek minél gyorsabb elintézését igényelnek, mint pl. az újságok, kompresszédésű művek stb.

Afelől vitatkozni, hogy nedves vagy száraz anyamintákkal való munkálkodás közül melyik a jobb, a fentemlitettek után tehát nem lehet.

Hogy a sok mindenféle gyártmányu száraz anyamintatábla közül melyik a jobb, öntőink közül megmondani egy sem tudná, mert ki melyikkel dolgozik, amelyiket ismeri, azt tartja jobbnak. És van valami igazság a dologban, hiszen megtörtént, hogy tizen is alkalmatlannak tartottunk egy bizonyos minőséget, más és más gyártmányokkal kísérleteztünk, végül mégis csak az előbb alkalmatlannak talált anyamintatáblákat találtuk legjobbaknak és legalkalmasabbaknak! De miért?

Mert — teljesen új személyzetről lévén szó — nem tudtuk kezelni, nem tudtuk vele bánni. Szóval még nem ismertük annak mineműségét és sajátosságait.

A mineműség alatt értjük, hogy mily anyagból áll és mily anyaggal van annak felülete bevonva, a sajátossága pedig lehet, hogy vagy tulsok nedvességet, vagy tulkeveset vesz fel magába. Ha tehát tulnedves az anyaminta, úgy az töredezik, szakadozik, az öntésnél hámlik, avagy hogy szakkifejezést használjak: „*visszamen*”. Ha megint száraz a tábla, úgy bármily nyomással is sajtoljuk vagy kalandrirozzuk a szedést, mély és tiszta anyamintát soha sem nyerünk.

Általános utasítás úgy szól, hogy a táblák bármely gyárból is származnak, „*pincenedvesek*” legyenek, utasítás van arra nézve is, hogy miként lesznek azok „*pincenedvesek*”, de az utasítást adó feltaláló vagy gyáros nem igen láthatott még újságtömöntődét, mert akkor arra nézve is kellett volna utasítást adnia, hogy 35–45° meleg mellett miként lehet a „*pincenedveséget*” munkafennakadás nélkül fenntartani.

Es így történik pl. egy 48 oldalas lapnál, hogy míg az első formáknál a táblák tulnedvesek, az utolsóknál már oly szárazak, hogy alig lehet használni.

Általános szokás ugyan, hogy nedves papírt rakunk az egyes táblák közé, habár a gyakorlatban az sem állja meg a helyét a fentemlitettek miatt, mert pl. 6 órai munkaidő keretében legalább kétszer kellene utána átáztatni, ami azonban már idővesztéssel, illetve munkafennakadással járna.

Kísérletek történtek, hogy a táblák egy bádoggal bélelt szekrénybe helyezett és vízben álló ugyancsak bádogtartályba konzerválódtak, de az eredmény még így is meddő maradt.

Összefoglalva az elmondottakat, bebizonyítottunk találhatjuk tehát, hogy bár a száraz anyaminta táblák a rotációstömöntésnél roppant sok előnnyel bírnak, azok árnyoldalai mégsem tagadhatók el.

Más fejezetbe tartoznak azonban a lapos, illetve az akcidenciatömöntéshez használatos papiranyaminták, melyeket az öntő maga készít magának.

Itt bátran állíthatom, hogy ahány ház, annyi szokás. A kenéshez használt „*paszta*” ugyan mindenütt egy és ugyanaz, csak a sűrűsége szokott váltakozni az öntő gyakorlati ügyessége szerint. Változik azonban a használt papír minősége és mennyisége is. Általában az alapívre, mely minőségre nézve, magában véve is más és más szokott lenni, 2 piros, nem tulerős itatós-

papírt, majd 2–3 iv selyempapírt szokás adni, mely után az anyaminta le lesz hengerelve és használatig nedves rongyok, illetve két megfelelő nagyságu fémlemez között eltéve.

Általános szokás azonban az anyamintákat használat előtt még sikkporral is lekefálni, hogy ez a szedésre ne tapadjon, ami azonban eléggé nem kárhóztatandó dolog, amennyiben egyrészt a szedésben lévő, különösen kisebb testű betűk eltömődnek, másrészt az öntés maga sem lehet olyan éles, mint ezt egy kifogástalan tömöntvénylemezező elvárhatnók.

Hogy az anyaminta a szedésre ne tapadjon, a legegyszerűbb eljárás az, hogy a formát benzinnel vagy petróleummal jól lemossuk és azt jól beolajozzuk.

Különösen szép és éles öntést azonban egy kevésbé ismert eljárással is nyerhetünk, nevezetesen, hogy a rendszeren használt anyamintapapíron kívül még egy iv ugynevezett „*indiaselyem*”-papírt is veszünk, mely azonban nem a kézzel lesz lesimitva, hanem a simítás olyképen történik, hogy a henger alá egy iv itatós papírt teszünk.

Az ilyen papiranyaminták nemcsak hogy mélyek és élesek, hanem bármely más házilag készült papiranyamintáknál tartósabbak is. FALTUSZ GUSZTAV

A SZINES NYOMÁSROL

Ha az utóbbi években megjelent magyarországi szines akcidensmunkák sorozatán végigtekintünk, szedés tekintetében olyan nagy haladást észlelhetünk,

Gara Arnold plakátja

mely méltán megállja helyét a külfölddel szemben is. Nem mondhatjuk ezt azonban a nyomtatásról, amely még mindig nagyon sok követelni valót hagy hátra.

A gépmesternek, ki szakmáját szereti, ki kedvvel és kitartással előbbre törekszik, annak különösen a színes akcidensmunkák terén alkalma nyílik tudását bővíteni, ambícióját e téren kielégíteni.

De többségben vannak az olyan szaktársak, akik hivatásukat helytelenül fogják fel és a tudásvágyukat kielégítettnek vélik, ha egy vagy két gyorsajtot sablonos munkával, minden baj és gondolkodás nélkül kezelni képesek.

Tehát ne elégedjünk meg azzal, hogy más szaktársaink tehetségét elismerjük és annak munkáit megcsodáljuk és dicsérjük, hanem mindenki igyekezzék a legjobb tudását fokozni, törekedjen arra, hogy a színes munkák terén ő is a legelső között foglaljon helyet.

Áttérve a színes akcidensmunkák készítésére, azt mondhatjuk, hogy ezen munkák két csoportba oszthatók. Az egyik csoportba tartoznak azok a színes akcidensmunkák, amelyeknél egyes sorok vagy kezdőbetűk, diszítések vagy a keret más-más színben nyomtatnak. Ezek képezik a színesnyomású munkák könnyebbik részét.

Vannak aztán oly természetű és nehezebb színes akcidensmunkák, melyeknél nemcsak a soroknak, hanem a különböző diszító elemeknek színes festékkel való nyomtatása kívántatik s amelyeknél azonkívül még színes alnyomatok és különböző klisék is nagy szerepet játszanak. Az ilyen természetű munkák előállítására már nagyobb gondot kell fordítanunk, mivel ez a gépmester tudását fokozottabb mértékben veszi igénybe.

Ilyenkor természetesen előbb tájékozódunk kell

Fonott bútorok
Az Országos Központi Hírelszövetkezet
Beszerző és Ertekesítő Központja
Budapest VIII. József-körút
36

Tuszkay
Márton
plakétja

Tuszkay
Márton
plakétja

afelől, hogy milyen képe van az illető munkának és milyen annak színezése. Elővesszük a szedő szaktársunk által esetleg készített vázlatot vagy a rajzot, mely után megállapíthatjuk, hogy melyik szint nyomhatjuk első forma gyanánt.

Hogy a színes nyomtatás terén biztos sikerünk legyen, az alábbiakban kívánom ismertetni azokat a nélkülözhetetlen támpontokat, melynek figyelembevétele elengedhetetlenül szükséges.

A festékeknek a színes nyomásnál való alkalmazását már egy előbbi cikkemben bővebben ismertettem, magábanvéve a színek alkalmazását a színes akcidensnyomtatványoknál a jövőben fogom egy hosszabb leírásban úgy tárgyalni, hogy az könnyen érthető legyen, jelen cikkem csupán kiegészítő kíván lenni e kettő között.

Ha egy nyomandó színes munkát kézhez kapunk, mindenekelőtt határoznunk kell, hogy melyik gépünk legalkalmasabb az ilyen minden tekintetben pontos-ságot igénylő munkára.

Nem kevésbé fontos a színes nyomásnál a hengerek tisztasága és jó minősége. A legtöbb színben és nyomásban kielégítő munkát lehet látni, amelyről következtetni lehet, hogy éppen a rossz minőségű hengerek tették a munkát oly silánnyá. Tanácsos a színes nyomáshoz külön hengereket tartani, ezeket csakis ily munkáknál használni. A legfőbb pont, amit a színes nyomásnál figyelembe kell vennünk, az a soregyen (regiszter) beállítása. Már a zárásnál kell figyelemmel lenni az ürpótlók helyes elhelyezésére, mivel ellenkező esetben a pontatlan zárás káros befolyással lehet a következő forma soregyen beigazítására.

Az ugynevezett regiszteríveket ugyanolyan pontossággal kell egyengetni, mintha már a rendes példányszámot (Auflag) nyomtatnánk.

Ismeretes az a tény, hogy minél több ívet ragasztunk a nyomóhengerre, annál nagyobb lesz annak felülete. Ebből következik azután az, hogy a nyomandó forma vagy rajz nagyobb lesz, mint magában véve a nyomandó forma, most tehát a következő, esetleg nem oly nagy nyomáserősséget bíró forma semmiképpen sem fog az előbbivel egyezni, miáltal hiába keressük a nyomandó formában a hibát. A soregyen pontossága ezért fontos és mérvadó úgy az egyszerű, mint a három- és négy színű nyomásnál is.

Ha ezeket az alapfeltételeket szem előtt tartjuk, akkor féleredménytől tartanunk nem kell. FRÖHLICH SAMU

A KÖNYVNYOMTATÓ MUNKAKÖRÉBŐL

A nyomdász papírszerete. Sokan teljesen közömbösnek tartják azt a fontos és alapjában logikus állítást, hogy a nyomdásznak éppen úgy kell — ha csak nagyjából is — ismernie a különféle papírnagyságokat, mint akár csak a különféle betűket. Sok szedő, aki nem ismeri a papíralakokat, rendszerint a kézirattal együtt megkapja a papíralakot is, amelyhez aztán folyton hozzámérgeti szedését. A szélesség megállapítása az ilyen szedőnél igen kinos munka, keserves izzádással és szüköléssel járó mesterség, mert soha sincs tisztában azzal, hogy vajjon szedése nem keskeny-e, avagy nem széles-e; nem rövid-e, avagy nem hosszú-e. És tényleg az ilyen szedőnél rendszerint e két szélsőség áll fenn: vagy keskenyre, vagy szélesre szed, de a helyes szélességet ritkán „találja el”. Hát hiszen igaz is. „Eltalálni”, találgatni, ötletszerűen próbálgatni, sohasem vezethet eredményre. Nagyobb alakra szedett táblázatoknál, melyek nyomás után erős kötésű, vaskos könyvekké lesznek kötve vagy keskeny alakú, ugynevezett bárca-

könyveknél, melyek a kötésen kívül még perforálva is lesznek, a szedőnek a papír nemismerése, tájékozatlansága szokta a legtöbb bajt okozni, előidézni. Már most, ha ezeket tudjuk, azt is kell tudni, hogy a különféle papíralakokra történő szedéseknel, azok szélességének és hosszúságának megállapítására *szabályt felállítani teljesen lehetetlen*, mivel ugyszólván majdnem minden nyomtatványnak más a természete, más a rendeltetése — ha azonos is a papíralakja — és más a szövegmenyisége. Komoly, hivatalos vagy más hasonló jellegű nyomtatványok ugyanis túlnyomórészt 0-ás papíron állíthatnak elő, ezeknél a szedésnagyság megállapítása igen egyszerű. Azonban az ugynevezett kereskedelmi nyomtatványoknál már óriási a változatosság. A kereskedelmi nyomtatványoknál tudvalevőleg a leghasználatosabb papíralak a 8-as (és hozzá a 44-es boríték), azonban mindjobban tért hódít az a felfogás, amely nem akarja magát továbbra is a rideg, sablonos papírgyári alakhoz kötni. Ezért joggal mondható, hogy a kereskedelmi nyomtatványoknak legalább is 30–40%-a készül nem 8-as papírra. Hiszen az alakhoz kötöttség vagy nemkötöttség nem volna a baj, helyesebben, nem ez volna a legnagyobb baj. Ott és az a baj, hogy a rossz szedő *akármilyen* alakot kapjon is, nincs tisztában azzal, hogy miként is állapítsa meg a szélességet és hosszúságot. Pedig hát a szakmáját igazán szerető szedőnek ugyszólván „külvülről” kellene tudnia, hogy milyen papírnagyságra mekkora nagyságú szedést lehet szedni. Mivel sorainkban több a „gyengébb”, mint az „erősebb”, ezért a „gyengébbek” kedvéért felsorolom a legjobban szokásos és ismertebb papíralakokat nagyság és jelzés szerint. A legismertebb és leghasználatosabb papíralak a 0-ás; nagysága 34×42 cm., a 00-ás (annak duplája) 42×68 . A 4-es 40×50 cm., a duplája 50×80 . Az 5-ös (valamivel nagyobb csak a 4-esnél) 42×52 cm., a duplája 52×84 . A 8-as 47×60 cm., a duplája 60×94 . A 10-es 50×70 cm., a duplája 70×100 . A 13-as 63×95 cm. Ez a papíralak majdnem azonos a dupla 8-as nagysággal, ha pedig összehajtogatjuk 8°-ra, akkor alig van egy-két milliméter különbség. Ezek tehát a papírgyári alakok közül a legismertebbek. Ha a papírt összehajtogatjuk, más-más alakot kapnak természetesen. Ezek a más-más alakok aztán más-más elnevezést, illetve jelzést is kapnak. A negyedréteget kvartznak hívjuk, jelzése: 4°. A nyolcadréteget pedig oktáv, jelzése 8°. Minden papíralaknak ez a jelzése, ha 4, illetve 8 részre van hajtogatva vagy elvágva.

HORVÁTH ISTVÁN, Kaposvár

Rajzok után rendelt klisék nagyságának megadása nagyon gyakran nem történik a kellő elővigyázattal, amiért is elég gyakori a panasz, hogy a kémigráfiai cégek nem eléggé elővigyázatosak. Nemrégiben történt, hogy egy cég kliséjét rendelt rajz után azzal az utasítással, hogy az eredeti után $\frac{1}{4}$ nagyságú klisé készítené s amikor a klisé megkapták, az a rajzfelületnek $\frac{1}{16}$ -át képezte, amiért is a klisé átvételét a cég megtagadta. Gyakorlati felfogás és vélemény szerint $\frac{1}{4}$ kisebbítés úgy értelmezendő, hogy a rajz vonalszélességének $\frac{1}{4}$ -e veendő, úgy hogy a kémigráfiai cég szállítása helyes. Egy 30 cm. széles rajz tehát eszerint $7 \frac{1}{2}$ cm. szélességre reprodukálható. A teljes felületnek kisebbítése, amint jelen esetben a rendelő óhajtott, egész más formában rendelendő. Vegyük pl. hogy egy hosszukás, derékszögű rajz kisebbítendő, melynél az utasítás úgy szól, hogy fél nagyságban kisebbíttessék. Ha a kisebbítés nem történne vonalszélességben, a reprodukálás ilyen esetben a panaszos szerint nem is volna keresztülvihető. Tegyük fel, hogy az eredeti akkora, hogy egymás mellé állítva két pontos négyszöget hozhatnánk ki belőle. E téves felfogás szerint tehát a felére kisebbített reprodukció az egyik pontos négyszöget adná meg. Ez azonban lehetetlenség, mert

egy hosszukás rajz nem alakítható át négyszögé. Ez reprodukcióban ugyancsak hosszukás marad. Ha a rajz például 12×24 cm. nagyságú, ugyanannak felére kisebbített mása, amennyiben annak szélessége is, magassága is felére redukálódik, csak 6×12 lehet, amely kisebbítés tulajdonképpen az eredetinek negyedrészt képezi. Ennek bizonyosságát könnyen megkapjuk, ha pl. egy a megnevezett nagyságú papírt megfelelően összehajtunk. Ha a jelen esetben a rendelő egy neki megfelelő nagyságú klisé akart, úgy leghelyesebben járt volna el, ha a szerinte helyes nagyság megállapítását centiméterekben fejezte volna ki, mert ha hivatkozott példa szerint a rendelő azt írta volna, hogy a 12×24 cm. nagyságú eredeti 6×10 -re redukálendő, a kémigráfiai cég feltétlenül észrevette volna azt, hogy a rendelő részéről csupán tévedés állhat fenn. Leghelyesebb tehát, ha minden esetben megnevezzük a rendeléskor a klisé szélességét centiméterekben, míg a magasság befolyásolhatóság nélkül természetesen annak megfelelően adódik.

MŰVÉSZET KÖRÉBŐL

In Memoriam! Egy hónap alatt öt halottja van a magyar képzőművészetnek: *Fesztly Árpád, Rauscher Lajos, Juhász Árpád, Lechner Ödön és Spányi Béla.*

Lechner Ödönben veszítettük a legtöbbet: a magyar építőművészet legkimagaslóbb alakját, aki egymaga több gondolatlaltal, több új értéket termelő energiával járult kulturánk gazdagodásához, mint az előtte és utána felvonuló generációk egész sora.

BÁRTFA
Gyógyfürdő

Javallva női bajoknál gyomor-bél-
szív- hólyag bántalmaknál

Gyógyeszközök: vaslán-Oxigén-
hidegvíz-szensayfürdők, természetes
ásványvíz-**kurák. Pensió a Deák
és Erzsébet szállodában.**

Prospektust küld a fürdőigazgatóság

Tuszkay
Márton
plakátja

Egy építőművésznek eredetét, ujat alkotni sokkalta nehezebb, mint bárki másnak. Az anyag, a tér és az erő törvényeit semmiféle fufanggal kijátszani, megkerülni nem lehet és az új formáknak e törvényszerűséget mindig vissza kell tükrözniök. A kő anyaga más feladatot ró a művészre, mint a vas vagy az üveg anyaga; a felhasznált anyagok egymáshoz való viszonyát az épületben való rendeltetésük karakterét, az egész szerkezet művészi egyenértékességét kifejezni magába véve is nehéz és nagy feladat. Ma, amikor a történelmi stílusokban meglehetősen variálódott már az anyag, a szerkezet és a forma harmóniája és amikor annyi különböző forrású kultúra kereszteződik a művészet minden ágában, sokkal nehezebb új formanyelvet vinni az építőművészetbe, mint bármikor azelőtt. Szó sincs róla, éppen elég szokatlan épületcsoda lép meg bennünket napról-napra, ha elhaladunk az utcán, de ezeknek az épületeknek kilencztedrészét nagyon rövid idő alatt pokolba kívánjuk, ami annál tragikusabb, mert egy házat nem lehet az utóból olyan könnyen eltávolítani, mint egy kellemetlen képet vagy rossz könyvet. Nem kell bővebb magyarázat annak a leszögezéséhez, hogy sokkal fontosabb és életbevágóbb egy jó anyagból becsületesen elkészített szép ház felépítése, mint bármily más művészi alkotás.

Lechner Ödön zseniális kezdeményező volt, úgy-szólván a semmiből új formanyelvet alkotott. Magyar építőművészetet akart teremteni. Kelet felé fordult, kelet művészetének elemeiből és a magyar népművészet formakincséből forrasztotta össze épületeinek diszitőelemeit. Ily kísérlethez természetesen óriási tudás, kitűnő ízlés és bőségesen ömlő fantázia szükséges. Lechnerben mindhárom tulajdonság egyesült. Nagyon természetes, hogy forradalmiságával rengeteg

ellenséget szerzett önmagának és élete szakadatlan küzdelemben telt el. Nem volt ismeretlen; nagyságával, kiváló tehetségével ellenségei éppen úgy tisztában voltak, mint barátai. Volt neve, csak éppen élni, dolgozni nem engedték. Amit csinált, az századrésze annak, amit szerencsésebb életkörülmények között alkothatt volna.

Épületei: a kőbányai templom, az Andrassy-uti Drechsler-palota, az Iparművészeti Múzeum, a Váciutcai Thonet-ház, a Földtani intézet, Kecskemét városháza, a postakárékpénztár egytől-egyig örökértékű emlékek, díszek annak a helynek, ahova kerültek.

Lechner Ödön szerette a színt és épületeinek derűs

sugárzása e színszeretnek, fiatalos frissességnek gyönyörű tanúságai. Olyan művész veszett el számunkra elpihenésével, kinek neve a fiatalság, a törhetetlen becsületesség harcának egyik fő szimbóluma.

Feszty Árpád, a körkép megfestője fantaszta volt, aki mindig a művészetén kívül álló területeken kereste megnyilatkozásának lehetőségeit. Nagy méretekkel, szenzációs témákkal akarta pótolni azt, ami erejéből hiányzott. Élete végén pedig már csak önmaga roncsát adta művészetében.

Rauscher Lajos a grafikai művészetnek volt egyik számottevő művelője. Tevékenységének súlypontja inkább technikai kísérletezésre esett. Ami műhelyéből kikerült, az nélkülözötte az egyéni érzés, személyes átélés bélyegét, azonban a technikai eljárások tökéletesítése új eljárások feltalálása tekintetében sokat köszönhetünk az elhunyt mesternek. Tónusoknak a rézkarcban való alkalmazását új módszerrel tökéletesítette.

Juhász Árpád művészete nem haladja meg a néprajzi adatgyűjtés jelentőségét.

Spányi Béla azoknak a szakmánpárosoknak tipikus példánya, akik mindig ugyanazt a portékát gyártják. *Mocsár golyával, mocsár két golyával* — ebben állott egész művészete. Ködös háttér, barna mocsár benne az elmaradhatatlan golya szürke foltja.

Ezek a képek olyan lélektelenül szomorúak, mint maga az ilyen mesterkedés. És csodálatos, hogy akadtak, akik ezt a művészetet szerették, még csodálatosabb, hogy olyanok is akadtak, akik képeit meg is vették. Ugy látszik minden ecsetforgatónak megvan a maga közönsége és minden nyárspolgárnak a maga lelkesedett művésze.

BÁLINT ALADÁR

A GÉPSZEDÉS KÖRÉBŐL

Franciaország szedőgéppiszonyai. Több francia városban a munkaadó-szindikátusok 3-4 év óta olyan műhelyeket létesítettek, amelyekben üzemeik részére gépszedést állítatnak elő, amelyek még akkor is rendelkezésünkre állanak, ha személyzeteik netalán sztrájkba lépnek. Békés időkben ezek a műhelyek csupán kisebb lapok szedéseit szállítják, mihelyt azonban a munkások követelésekkel állanak elő, a műhelyek gépszedés előállítására bővítetnek és pedig szedőgépek bérlése által, hogy a szükséges szedésmennyiség nehézség nélkül szállítható legyen. Ezekben a munkaadói műhelyeken kívül léteznek még olyan műhelyek is, amelyek vagy szakszervezetek, vagy egyes munkaadók tulajdonát képezik, amelyek saját számlára dolgozva, olyan nyomdáknak vagy kiadóknak szállítanak szedést, akik kis üzemekkel bírván, egyébként könyvek nyomására nem vállalkozhatnának. De van még egy különlegessége a franciáknak, az úgynevezett operatőrök, akik vagy teljesen tulajdonul bírnak egy szedőgépet, vagy bérelnek olyanokat és ezeket a gépeket munkájukkal, helyesen üzemben tartással együtt nyomdatulajdonosoknak ugyancsak bérebe adják. A bérlő nyomdatulajdonos megállapodás szerint fizeti a szedőgép szállítmányát s ha a munka bevégeztetett, az operatőr gépét ismét más nyomdába szállíttatja. A szedőgépekkel kereskedők nem ritkán az operatőröket maguk oktatják ki a gépek kezelésére és rendelkezésükre bocsátanak szedőgépeket is olyan kikötéssel, hogy minden szállított ezer betű után bizonyos mennyiségű bérösszeget fizetnek. Ez ellen a munkamódszer ellen a munkásegyséletek megfeszítő küzdelmet folytatnak, mindezt ideig azonban kevés eredménnyel. Elterjedt hírek szerint az amerikai „Intertype” szedőgép, amely teljesen a Linotype-hez hasonlít, legközelebb Franciaországba is bevonul. Várják azonkívül egy „Rototype” nevű szedőgép

Manno
Miltiades
plakátja

üzembehelyezését is, amelyet egy osztrák származású mérnök tervei alapján Nancyban készítenek.

Papírt perforáló gépek Monotype-szedőgépekhez. Gyakorlati tapasztalat, hogy a Monotype-kopogatóknál használatos tekerccspapír szélein levő vezetőlyukak, amelyek az öntőgépnél a szalag vezetésére szolgálnak, gyakran azáltal, hogy a hőkök behatása következtében — amellyel szemben ez a papír egyébként nagyon érzékeny — simaságukból veszítenek, sok hiba áll elő a szedésben. Ilyenkor a lyukacsok nem illeszkednek pontosan, amiért is a szalag rosszul szalad az öntőgépen keresztül s a szedés tele van hibával, dacára annak, hogy a szedő jól szedett. Ezen a hibán óhajt segíteni az a készülék, amelyet a Kirberg & Co. kölni cég hozott forgalomba. A cég lyukasztókészülékeket készít, amelyek állítólag minden Monotype-kopogatóra nehézség nélkül szerelhetők s amelyek feleslegessé teszik, hogy lyukasztott papír használtassék, amennyiben a vezetőlyukakat szedésközben készíti. További előnye ennek, hogy a vezetőlyukakkal már ellátott, egyébként drága tekerccspapírt nem kell az azt készítő gyártól rendelni, hanem ahelyett bármilyen más tekerccspapír használható.

NYOMTATÁSTECHNIKAI FELJEGYZÉSEK

Az Offset-nyomás javítása. A mindinkább tért hódító Offset-nyomást egy újítással gazdagította K. Schlecht Böblingen-Stuttgartban. Ugyanis egy új cinkmásolási eljárást szabadalmaztatott, amelynek előnye abban áll, hogy alkalmazása mellett a lemezen a rajz — anélkül, hogy finomságából bármit veszítené — „elpusztíthatatlanná” válik. Ha pl. egy lemezről hosszabb ideig nyomnak s azon tónus képződik, ez a lemeznek a gépből való kivétele nélkül eltávolítható: a lemezt terpentinnel tisztán megmossuk, maratunk, a felületet gummizzuk, annak száradása után tovább lehet nyomni. A rajz kiváló ellentárolóképessége abban is megnyilvánul, hogy az Offset-nyomásnál szükséges szemcsézés a sima lemezre — másolni ugyanis itt is csupán a sima lemezre lehet — a maratási eljárásához hasonló módon és különböző strukturában utólag rávihető. Schlecht-féle lemezek és nyomatok a leipzig-i kiállításon is láthatók. — A Vogtländische Maschinenfabrik egy új rendszerű Offset-gépet szabadalmaztatott, mely állítólag jelentékeny előnyökkel bír. Míg ugyanis az eddig használatos Offset-gépek 3 cilinderrel vannak ellátva — az egyik cilinderen van a formalemez, a másikon a gummihuzat, a harmadik végén a nyomások —, addig a szóban levő gép csupán két különböző nagyságú cilinderrel bír, melyek közül az egyik van a formacilinder, a másikon pedig a gummihuzat. A háromcilinderes gépek a gépmesternek tudvalevőleg sok nehézséget okoznak. Rendesen a formalemezt hordó cilinder csapágya rögzített, vagyis a cilinder nem állítható, míg a másik két cilinder állása a szükséges nyomás szerint szabályozható s ezeknek a megfelelő állítása okozza a nehézségeket. A szóban levő új gépnél a formacilinder egyúttal a nyomócilinder is és kétszer akkora, mint a gummihuzatos cilinder. Természetes, hogy ebből folyólag a szükséges nyomás beállítása sokkal egyszerűbb, mint a háromcilinderes gépnél.

Vizjel nyomásához való paszta. Kämmer Frigyes főgépmester Brandenburgban pasztát hozott forgalomba, mellyel bármilyen formáról tetszésszerűen vizjel nyomható. A formát kemény nyomás mellett úgy kell egyen-

getni, hogy vaknyomás ne lássék. A festéktartály s a hengerek a festéktől a legalaposabban megtisztítandók, nehogy a paszta nyomásánál a festőanyag kellemetlenséget okozzon a nem kívánt szín beszívargása által. Ugy mint ahogy színes festékeknel általában használatos, ajánlatos a bedörzsölés után a hengereket stb. újból mosni. Jól simított és kemény papírok kevesebb festékezést igényelnek, mint a durva, például írógép-papírok. Sikeres dolgozás céljából a leghelyesebb, ha három különböző festékerősségben próbalevonatokat készítünk és megfelelően jelezzük s ha e levonatok megszáradtak, a megfelelő festékezést válasszuk. Az eredmény állítólag nagyon jó. Egy kilogramm paszta ára 5 márka.

A gyorsajtó óránkénti tényleges szállítóképessége. Erről sokattárgyaltkérdésről a „Presse—Buch—Papier” című szaklap egyik legutóbbi száma a következőket írja: Nagyon sok gépmester, akik esetleg 1—2 percig órával kezükben a gyorsajtónál állva, a nyomatok számát kívánta megállapítani, abban a gondolatban él, hogy az általa kiszolgált gép cilindere ezernél több fordulatot tesz óránként s a legtöbb esetben ez a felfogás szolgál kalkulációk alapjául. A valóságban ez mégis másként van s a forrásunk által közölt alábbi statisztika szerint, 8 gép 6 hét alatt 9 órai munkaidő mellett a következő eredménnyel dolgozott:

Szám	Nyomat	Munkaóra	Nyomás átlag óránként
1	133.558	261 ¹ / ₄	511
2	152.696	283 ¹ / ₄	539
3	128.700	221 ¹ / ₂	580
4	152.557	250 ¹ / ₂	609
5	130.419	267	488
6	178.068	292	609
7	210.912	317 ¹ / ₂	660
8	158.238	296 ¹ / ₂	534

A nyolc gép közül tehát csupán a 7-es közelítette meg némileg az 1000-es nyomásképességet, míg a többi ennél jóval kisebb eredményt ért el.

A nyomóbronz. Amióta a nyomdai festékgyártás technikája hatalmas lépésekkel tör a tökéletesítés felé, azóta a nyomtatványok előállításához használt bronzpor mindinkább a feledékenység útjára lép. Az ugynevezett bronzolási eljárás ma már majdnem a múlté. A nyomóbronzal előállított munkák teljesen megfeleltek követelményeiknek; kezelése igen egyszerű és ez teszi azt, hogy nyomdatulajdonosaink is inkább a nyomóbronzokhoz folyamodnak, ha másért nem, de már az eddigi körülményes eljárás szempontjából is. A nyomóbronzal előállítandó finomabb munkákhoz ajánlatos kromó-, vagy krétás-papírt használni, miáltal kitűnő eredmények érhetőek el. Ordas boríték-, vagy natur-papíroknál szükséges egy kétszeri felülnyomás, mely közvetlen egymás után eszközölhető. Oly esetekben, mikor igen kemény vagy kevésbé szívóképességű anyag használata által a bronznak ragadó- vagy száritóképessége nem elég ki, ajánlatos abba egy bizonyos mennyiségű folyékony és zsirmentes szikkatívtól keverni. A bronznyomás hatásosabb fényének előállítását úgy érhetjük el, ha azt a nyomás után rögtön vattával vagy flannellel ledörzsöljük.

Miképp érhetjük el, hogy a festék nyomás után fényes legyen s a papírról ne porladjon le? Festékeknek fényt kölcsönözhetünk, ha ahhoz kevés tojásfehérjét keverünk. Ezáltal nemcsak a nyomás lesz fényes, de különösen a színes festékeket ragasztóerejénél fogva a tojásfehérje úgy megköti, hogy megszáradás után nem porlanak le a papírról.

Lapunk jelen számának rövid közleményei a következők: Szakoktatási hírek. A soproni nyomtatványkiállítás (2 képpel). Nyomtatványkiállítás Szekszárdon, Nyomtatványkiállítás Szolnokon. Amerikai nyomtatványkiállítás. Nyomtatványkiállítások a vidéken. Új könyv-
ipari szakiskola Leipzigban. — Pályázati hírek. A kassai szakegyesü-
leti helycsoport meghívópályázata (11 ábrával). Soproni hely-
csoportunk levélfejpályázata (6 ábrával). — A papírszakmából.
Meghalt a fából készült papír feltalálója. Leégett papírgyár. Festett
lemezek. Papírkivitelünk Bulgáriába. Felbert Gyula. — Apró hírek
a leipzig-i könyv-
ipari kiállításról. Lapunk német közleményei. Tanul-
mányi kirándulások. A leipzig-i kiállításról. — Hivatalos közlemények.
Lapunk 25 éves jubileuma. A Szakkör és a Szakegyesület kolozs-
vári helycsoportjai. Kivonat a választmány 1914 áprilisehő 9-én
megtartott alakuló ülésének jegyzőkönyvéből. Pénztári kimutatás
1914 április hóról. — Mellékleteinkről. Lapunk jelen számának fedő-
lapját. Jelen számunk festékmintalapja.

SZAKOKTATÁSI HIREK

A soproni nyomtatványkiállítás. Pünkösöd vasárnap délelőtt
10 órakor nyílt meg a soproni szaktársak nyomtatványkiállítása
a sopronvárosi festőteremben. 1/2 10 órakor már ember ember hátán
tolongott, mikor a szakköri helycsoport elnöke: Horváth Ödön
szaktárs a kiállítást hivatalosan megnyitotta. Sopron város közön-
sége — mondta — láthatja és meggyőződhetik a soproni nyomdász-
ipar fejlettségéről. A helyi kereskedők most már megtanulhatják,
hogy üzletük fellendüléséhez okvetlen igénybe kell venni a nyom-
dászok szaktudását, akik mindenkor tehetségük szerint a legizlése-
sebbet produkálják. Üdvözlí a budapesti, wieni, wiener-neustadli,
győri és szombathelyi küldötteket és felkéri Wanko Vilmos szak-
társat előadásának megtartására. Elvezetl és érdeklődéssel hall-
gattuk ugy mi szaktársak, mint a laikusok Wanko szaktárs elő-
adását, ki arra törekedett, hogy megismertesse velünk egyes
országok nyomdaiparának fejlettségét. Beszélt Németország nagy
gazdasági fejlődése folytán kialakult nyomdaiparról, mely az első
helyen áll. A megrendelők — ugymond — ezeket és ezeket
áldoznak modern nyomtatványokra és ennek tudható be, hogy a
német nyomtatványok még ma is szebbnél szebb díszítésekkel
és több színben pompáznak. Ausztria nyomtatványai is ilyenek
voltak a multban, azonban ma már nem igen kultiválják, hanem
inkább alkalmazkodnak az egyszerűbb stílushoz. A cseh szaktársak
munkáiról is elismeréssel nyilatkozik. Az angol és amerikai nyom-
tatványokról is elismeri, hogy azok szépek, izlésesek és stílusuk
évek hosszú sora óta állandósult. Franciaország nyomdaiparát
egyes nyomdai termékeknél érthetetlenül kezdetlegesnek tartja,
habár annak nagy gazdasági fejlettségénél fogva azok teljesen
modernnek lehetnének. A magyar nyomdaiparnak nem kell szégyen-
keznie, annak fejlettségét elismerik a külföldi szakemberek is. A
magyar nyomdaiparnak alkalmazkodnia kellett az ország rossz
gazdasági helyzetéhez, mert míg a 80—90-es években nálunk is
lehetetlenebbnél lehetetlenebb díszítésekkel csinosították a nyomda-
termékeket, addig ma ugyszólván egy pár szóval — a sorokat ügyesen
elhelyezve — sokkal inkább jut kifejezésre az, amit a megrendelő
fontosnak tart. A mi nyomdaiparunknak olyan művészies irányt
kelll találnia, amelynek alkalmazása nem drágítja a nyomtat-
ványt, mert a magyar megrendelők nem sokat áldoznak nyomtat-
ványokra. Beigazolja azután, hogy a magyar nyomdaipar teljes
egészében a kulturát szolgálja. A soproni munkákról teljes elisme-

réssel nyilatkozik, megjegyezve azonban, hogy egyes munkákban
két irány is érvényesül. Az egyik a magyar irány, amely Buda-
pestről árad és mindinkább tért hódít az egész országban, a másik
az osztrák irány, amit annak tud be, hogy Sopron közel fekszik
a határhoz. Kimutatja azonban, hogy az osztrák irány mindinkább
teret fog veszíteni Sopronban is. Wanko szaktárs előadását a
jelenvoltak zajos tapssal ünnepelelték. Utána Schulteisz György szak-
társ (Wien) tartott érdekes előadást a színnyomás, könynyomás,
rézkarc és fénynyomás művészetéről. Utána Horváth szaktárs annak
a reménynek adott kifejezést, hogy nyomdai munkásoknak azt a fára-
dozását, hogy Sopronban egy nyomdászszakiskola létesíttessék,
ugy a hatóság, valamint az őket megértő nagyközönség is támogatni
fogja. Megemlítendő, hogy a kiállításon jelenlevő dr. Bán Endre
főispán és dr. Töpler Kálmán polgármester ezt örömmel megígér-
ték. A szaktársak közül munkáikat a következők állították ki: Horváth
Ödön, Zsigmondy Lajos, Weber Samu és Guzmits Károly. A főnökök
közül: Röttig G. és Fia, kinek színes nyomtatványait a szakelőadó
is kitüntette, Romwalter-nyomda, a Ptri és Székely és „Merkur”-nyomda.
Azonkívül a győri Nitsman-nyomda és a szombathelyi Lindtner és
Számédy-nyomda. Este a Pannonia-szálló üveglermében hangverseny
volt. Felléptek: Geleji Frigyes, lapszerkesztő, Zwintz Károly, Gzejke
Alberné, Kollmann Mór, a Férfidalkör és Löbl táncantantó. Az
énekszámokat Kárpáti tanár kísérte zongorán. Műsor után tánc
volt reggelig. A soproni szaktársak meg lehetnek elégedve mun-
kájukkal. Igyekezzenek minél előbb megeremteni a szakiskolát
és fejlesszék tovább is ugyanolyan mértékben szaktudásukat. A
fiatalabb szaktársakat tanítsák, hogy ők is méltó utódai legyenek
Gutenbergnek!

Nyomtatványkiállítás Szekszárdon. Szakkörünk szekszárdi
helyi csoportja a pünkösdi ünnepek alatt nagyobbszabású nyom-
tatványkiállítást rendezett. A főgimnázium tágas tornacsarnokában
elhelyezett kiállítást pünkösöd első napján délelőtt 1/2 10 órakor
dr. Szentkirályi Mihály polgármester nyitotta meg nagyszámu
intelligens közönség jelenlétében, szép beszédben méltatva a
könyvnyomatás kulturális jelentőségét s különösen kiemelve,
hogy a nyomdászok a kiállítással nemcsak saját szakmabeli előre-
haladásukat mozdítják elő, hanem a közönség izlésének, szép-
érzékének fejlesztéséhez is hozzájárulnak. A megnyitás után a
jelenvoltak megtekintették a kiállítást, Busay Balázs központi
kiküldött pedig a teljes számban egybegyűlt nyomdászok részére
tartott hosszabb felolvasást a szakképzés és tanulás szükségsé-
géről. Dicséretére legyen mondvá a szekszárdi nyomdászoknak,
hogy ezt a mindvégig érdekesítő és tanulságos felolvasást
valamennyien a legnagyobb figyelemmel hallgatták végig s nemes
felbuzdulásuk valószínűleg az ősz folyamán felállítandó szak-
tanfolyam keretében fog kidomborodni. A felolvasás után Busay
szaktárs végigvezette hallgatóit a kiállításon, tanulságos magya-
rázatot tartva az összes munkákat illetőleg. A gazdag kiállítási
anyag tekintélyes része a fővárosi nagyobb nyomdákából került ki,
jobb mesterszedőink munkái, melyek közül számos melléklet
gyanánt is megjelent a Grafikai Szemlében és a Magyar Nyom-
dászban. Ki volt állítva továbbá a szakkör továbbképző tan-
folyamának és a kolozsvári szakközpont tanfolyamának munkáiból
álló szép gyűjtemény. Ha átlagos értékét tekintve nem is első-
rendű, de tanulságos oldalát véve alapul, egyik legfigyelemre-
méltóbb gyűjteménye volt az egész kiállításnak a Nyomdász-
Évkönyv és Utikalauz 1913-iki kötete belső címlapjának pályázatán
résztvev munkák csoportja. Ezek a munkák beszédes bizonyosságai
annak az igazságnak, hogy ötletességgel és hozzáértéssel egy és

Képek a Szakkör soproni nyomtatványkiállításáról, melyet 1914 június hó 3—4-én rendezett az ottani festőteremben.
Bilder aus der Drucksortenausstellung des Soproner Fachklubs, veranstaltet am 3—4. Juni 1914 im dortigen Malersaale.

ugyanazt a témát és szöveget mely sokféle változatban lehet megoldani. Szépszámu munka volt a gyűjteményben wieni, leipzigie és berlini nyomtatványokból, festékgyári és betűöntődei műlapokból, néhány hatásra készült cseh nyomtatványt is láttunk, végül a leipzigie nyomdászati akadémia műhelyeiben készült valóban értékes, az intézet magas színvonalát és sokoldalúságát dokumentáló műlapok egészítették ki a fővárosi gyűjteményt. A helybeli nyomdák közül nagyobb kollekcióval vett részt a Molnár-féle nyomda rt., továbbá a Kaszás-nyomda is állított ki egy kisebb gyűjteményt. A kiállítás iránt mindkét nap élénk érdeklődést tanúsított a helybeli társadalom minden rétege.

K-n. M-s.

Nyomtatványkiállítás Szolnokon. E hó 14-én, vasárnap rendeztük az első nagyobb nyomtatványkiállítást Szolnokon a város-háza nagytermében. A kiállításon az újabb magyar nyomtatványokon kívül az osztrák, cseh, német, svájci és amerikai sajtótermékeket állítottuk ki. A kiállítást délelőtt 10 órakor nyitottuk meg s ez időtől kezdve egészen délután 4 óráig nemcsak a szakemberek, de a nagyközönség is szép számmal kereste fel a tanulságos kiállítást. A szaktársak részére a központ kiküldöttje, Wanko Vilmos szaktárs tartott ismertető előadást, amelyben összehasonlítást tett az egyes államok nyomdatermékeinek nivója és kivitelbeli iránya tekintetében. Ezen az előadáson, melyet délután tartott meg, a szolnoki szaktársak majdnem kivétel nélkül megjelentek. A kiállítás napjának estéjén a rendezendő tanfolyam alapja javára kedélyes estélyt rendeztünk.

Z-y.

Amerikai nyomtatványkiállítás. Érdekes és páratlanul sikerült kiállítást rendeztünk június hó 21-én a szakegyesület nagytermében. Ádám Sándor szaktársunk — aki évek óta New-Yorkban dolgozik — körülbelül 3000 nyomtatványt bocsátott rendelkezésünkre, amelyek teljesen betöltötték a szakegyesület nagytermének falait és asztalait. A kiállítás 9 órakor nyílt meg s 10 órakor lapunk szerkesztője üdvözölte a nagy számban megjelent érdeklődőket s utalt arra, hogy e kiállítás alapos áttanulmányozása után egészen más fogalmunk kell, hogy legyen az amerikai nyomdai viszonyokról, mert eddig sokan úgy tüntették fel az ottani munkavisszonyokat, mintha ott lehetetlen volna nyomdatechnikailag kifogástalan kivitelű munkákat produkálni. A kiállítás ennek ellenkezőjét bizonyítja, mert a kiállított termékek szedés, nyomás és szinezés tekintetében magasan állnak az óvilági nyomtatványok kivitelbeli nivója felett. Ezután felkérte Ádám szaktársat, hogy

ismertetné meg, miként lehetséges az amerikai nyomdaiparban is divó racionális üzemmenet mellett ilyen kifogástalan munkákat produkálni. Ádám szaktárs tömör előadásban felelt a kérdésre s eme előadását lapunk augusztusi számában közöljük egész terjedelmében. Az előadót a megjelentek lelkesen ünnepelték s lapunk szerkesztője is köszönetét fejezte ki egy az előadásért, mint a kiállított anyag szives átengedéséért. — Itt említjük meg, hogy Ádám szaktárs előadásával kapcsolatosan részletesen fogjuk ismertetni az amerikai nyomtatványokat is.

Nyomtatványkiállítások a vidéken. A nyári szünet előtt még Temesvárott és Nagybecskerekén rendezünk kiállítást, mindkettőt június 28-29-én. Május és június havában összesen 10 kiállítást rendeztünk és pedig nyolcat a vidéken, kettőt a fővárosban. Július és augusztus havában kiállítást egyáltalán nem rendezünk. Szeptember 1-től kezdődő idényben azonban már ismét számos kiállítást rendezünk; eddig Kecskemét, Székesfehérvár, Nagyvárad vannak előjegyzésben. Felhívjuk a helyicsoportok vezetőseit, hogy az őszi idényre tervbevevett kiállításokra vonatkozó kérésüket augusztus hó 15-éig küldjék be.

Új könyv-ipari szakiskola Leipzigben. A német könyv-ipari egyesület beadványt intézett Leipzig város tanácsához, melyben egy felállítandó új szakiskola támogatását kérik. A kérelem főbb pontjai a következők: ingyenes telek átengedése az iskola céljaira, az épület teljes elkészítése, az intézet fentartásához évi 30.000 márka hozzájárulás. A tanács a könyv-ipari egyesület kérelmét teljes egészében megszavazta különféle kikötések ellenében. Boldog németek! Vajjon mikor lesz nekünk alkalmunk ilyen híreket röpiteni világágra!

PÁLYÁZATI HIREK

A kassai szakegyesületi helyicsoport meghívópályázatának elbírálásáról szóló jegyzőkönyv: Beérkezett 11 szedésmegoldás, 24 sinkivitelben. A szakbizottság dicséretreméltó törekvést lát a kassai szaktársak ügybuzgalmában, úgy számbeli, mint kivitelbeli részvételükért. Részletes bírálat: 1881. I. a) b). A diszítés a szedéstestet nagyon széttagolja, miáltal a munka folthatásában szenved. A diszítés inkább összefoglaló legyen. Sorai jók. Nyomása, szinezése megfelelő. 1881. II. a) b) c). A fejléc súlyos. A főszórnál

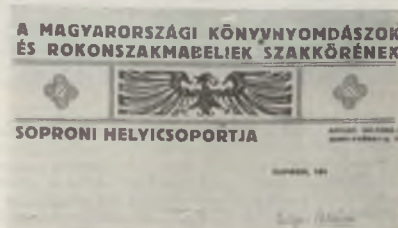
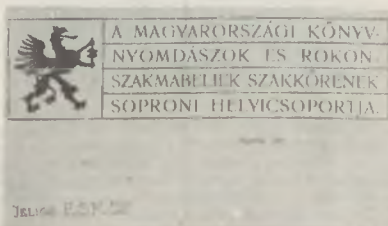
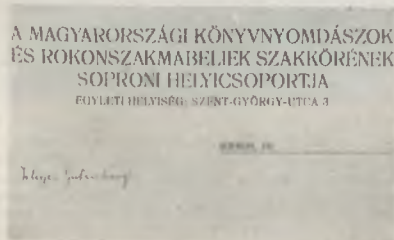

A Szakkör soproni helyicsoportja által kiírt levélfejpályázaton résztvett munkák. A pályadíjat az „Ex libris“ jeliségű munka nyerte.

Teilgenommene Arbeiten an der von der Soproner Ortsgruppe des Fachklubs ausgeschrieben Briefkopfkonzurrenz. Prämiert wurde die mit dem Motto „Ex libris“ versehene Arbeit.

Jelige: Ex libris. Fehér papíron a szöveg kék s a vonaldisz piros. Pályadíjat nyert munka. Szedte Guzmits Károly, nyomta Scharf P. János. Jelige: Akác II. Sárga papír, függőleges vonal és a szöveg fekete, vékony vonalak és az „S“ betű piros. — Jelige: Gutenberg. Kék vászonpapíron sötétzöld nyomás, kivéve a harmadik sort, amely piros nyomásu. — Jelige: E. S. K. Sz. Fehér papíron a szöveg piszkos zöldszínű, a diszítés vörösesbarna. Jelige: Akác. Lila papíron a szöveg feketeszínű, a vonaldiszítés piros.

A részletes bírálat „Pályázati hírek“ című rovatunkban olvasható.

sok a beosztás, miáltal a tömörszerű szedés szétszakad. A sortörlők szemet bántók. A fősor nagyobb fokból véve, a fejléctet pedig világosabban nyomva, az egész munka javára szolgál. A fejléc ügyes megoldás. Színezése édeskés. Nyomás jó. 8 8 8 I. a) b). Nehézkes papíralak, nem sikerült térbeli elhelyezéssel. A szövegben ritkított egyes szavak szemet bántók. Nyomás, színezés pongyola. 8 8 8 II. a) b) c). Folthatásban eltévesztett munka. Papírszine (sötétszürke) komor. Nyomása tiszta. *Viktoria. a) b) c) d).* Nagy fáradtsággal megkonstruált szedés elvész a sok kockák között. Alnyomata plasztikus. Színezése nem modern. 1892. I. Gyenge betűfaj, bő beosztás által még jobban elnyomva. Embléma domináló. *Haladás. a) b) c).* Kellemes munka, sorcsoportosítása — némi hibáktól menten — jó. Oldalszalag széles. Művészpajzsok kelletlenül alacsonyabban vannak elhelyezve. Színezése jó. *Szerényen. a) b).* Tisztességes eszközökkel megoldott, könnyen áttekinthető munka. A művészpajzsok feleslegesek, helyükbe a meghívás sort kellene állítani. Színezés, nyomás tiszta. *Törekvés. a) b).* Nagyjában ugyanaz elmondható, mint a „Szerényen” jellegű munkáról. Az alsó záróvonal túlnehéz. Színezés, nyomás sikerült. 1892. II. Tetszetős munka, melyet az embléma elhelyezése még fokoz. Fősor sortörlője felesleges, ugyszintén a vékony aranyvonal is. Borítékoldala is jó. Színezése megfelelő. A bizottság a szedés I. díját „1892. II.”-nek, szedője Rosenberg József, II. díját „Haladás”-nak, szedte: Kalinovits Ferenc, a nyomás I. díját „1881. II.”-nek, nyomta Széll Ferenc, II. díját „Törekvés”-nek, nyomta Schmidt Rudolf; tiszteletjegy díját „Ambíció”-nak ítélte oda, szedője Kalinovits Ferenc. *Faltusz Ede* elnök, *Steinherz Miklós* jegyző.

Soproni helyi csoportunk levélfejpályázata. A soproni helyi csoport levélfejpályázatot hirdetett, amelyből — teljesen indokolatlanul — a választmány tagjait kizárta. A pályamunkákat a helyi vezetőség bírálta el, a két első díj megítélésénél azonban egyenlően oszlottak meg a szavazatok. A kérdés eldöntésére központi szakbizottság kért fel, amely a pályamunkákat április 22-én tartott ülésén felülbírálta. Ez ülés jegyzőkönyvi kivonatát alább közöljük: *Akác II.* Helyes ötlet, melynek kivitelével szedője nem tudott sikeresen megbirkózni. Nagyobb rajzbeli készséggel jobb S betűt készíthetett volna tervezője, mely a szövegbetű karakteréhez jobban igazodik. A léniabujtás sikdiszítésnél nem indokolt, de nem is helyes. Egyleti helyiség a helyi csoport alá véve, nyugodtabb képet adna. A sorok közti beosztás sok. *Akác.* A felső két sort

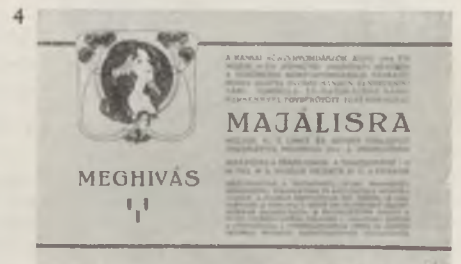
indokolatlanul választja el a címer és disz, a szöveg szerves egészet képez, *szakkörének helyi...* stb. egymásután kell következnie. A címer a harmadik sor alá véve, idegen színben és alája az alcímet szedni, modern, nyugodt, kifogástalan munka lenne. Hibája még, hogy a keresett szimmetriát sem találta el szedője, mert a két petit sor nem képes ellensúlyozni a szöveg baloldali részét. *E. S. K. Sz.* A vonalkeret szétszaggatja a szöveget. Kár volt keretbe szorítani a szöveget, úgy elkerülhető lett volna a címsoroknak két helyen való elválászlása. A sorok egyenetlense is sok kívánivalót hagy hátra. Színezése a keret és griffnél erős, domináló. Nyomása tiszta. *Gutenberg.* Egyszerű, jó sorok, helyes érzékkel egyengetve. A kelet a szöveg alá középre állítva, mintegy befejezését adná a szövegtestnek, miáltal még fokozódna a nyugodt hatás. Így oldalt állítva, kissé idegenszerű a papíron. Nyomása tiszta. Színezésben a második szín ellenkező hatást vált ki, ahelyett hogy kiemelkedne, inkább benmaradt. Tömörebb festékek elmaradna. *Exlibris.* Folthatásban jó munka, de nem ment minden hibától. Így elsősorban az aláhúzáshoz használt vonalak gyengék, legalább oly erősek lehetnének, mint a szövegbetű vonalvastagsága. De nem is aláhuzni kell a sorokat, hanem összefoglalni a vonallal, hogy tömörebb képet nyerjünk. Egy tértzővel a sorok közé kevesebbet beosztva, ez el lenne érve. Az oldalléniát végig kell vezetni a papíron. Címer színezéséhez felesleges a harmadik szín. Színezése megszokott. Nyomása jó. A kérdéses díjat a bizottság az „Exlibris”-nek ítélte, mert az „Akác” jellegű munka lényeges javítások után jöhetne csak figyelembe. Ez esetben is az alkalmazott címer egy jobban kidolgozottall kellene pótolni, mert ez nagyon darabos. *Faltusz Ede* elnök, *Steinherz Miklós* jegyző. — A kitűzött egyetlen pályadíj nyertői: *Guzmits Sándor* szedő és *Scharf P. János* gépmeister szakértársak.

A PAPIRSZAKMÁBÓL

Meghalt a fából készült papír feltalálója, M. Augustus Stanwood, Brooklynban 70 éves korában. Találománya abból állott, hogy ő fedezte fel annak módját, miként állítható elő a papír a fa rostjaiból. Az újságírás fellendülése csakis annak tudható be, hogy Stanwood találmányával sikerült az eredeti nyersanyagot, rongyokat és egyéb papírhulladékokat egy könnyebben meg-

A kassai szakegyesületi helyi csoport meghívópályázatán résztvevő munkák. I.

Teilgenommene Arbeiten an der von der Kassaer Ortsgruppe des Fachvereins ausgeschriebenen Einladungenkonkurrenz Den II. Preis für Satz erhielt die Arbeit Nr. 9, den II. Preis für Druck die Arbeit Nr. 8.

1. Jelige: „8 8 8 I.” A szöveg és a vignetta fekete, díszítés olajzöld, a vignetta női alakjának ruhája világoszöld violaszínű szalagdisszel. A táncoló pár arca testszínű alapnyomattal van átnyomva. 2. Jelige: „Törekvés”. Alapnyomat — amelyből a vignetta alakjának arca ki van vágva — halványzöldszínű, a szöveg zöld, fősorok pirosszínűek, a vastag vonalak és a tapétadísz lilaszínű. A nyomásért a II. díjat nyerte. 3. Jelige: „Haladás”. A szöveg lila, a fősorok és a művészcímervény piros, a vonalak arany színűek. E meghívó a szedés II. díját nyerte. 4. Jelige: „Szerényen”. Az alapnyomat — amelyből a nő arca ki van vágva — sárgaszínű, a vastag vonalak, a fősorok, a női alak háttere és a virágok pirosszínűek, a szöveg sötétzöld. 5. Jelige: „8 8 8 II”. Sötétszürke papíron a szöveg fekete, a két fősor, a függélyes vonal és a vignetta zöld. Az 1. és 5. munka szedője Giesze Lipót, nyomója Horváth József; a 2., 3. és 4. munkák szedője Kalinovits Ferenc, nyomója Schmidt Rudolf.

szerezhető anyaggal pótolni. — Az újságok előállítására milyen nagymennyiségű papírt használnak fel, mutatja már az a tény is, hogy rövid időn belül óriási kiterjedésű erdőségek lettek a papírgyártás céljaira kiirtva és feldolgozva.

Leégett papírgyár. Werbkowában (Oroszország) leégett a Moes-féle tekintélyes papírgyár. Az anyagi kár több mint két és fél-millió korona.

Szombaton délután 3 órakor zárják üzleteiket és irodáikat június hó 27-től a nyári hónapok alatt a budapesti papírgyári raktárak és papírnagykereskedők. A *Papír és Nyomdai Tisztviselők és Alkalmazottak Egyesületének* kezdeményezésére indult meg ez a mozgalom, amely rövidesen ily eredményt ért el. Az összes szakmabeli üzletek egységesen magukévá tették az alkalmazottak kérését, úgy hogy körülbelül 200 alkalmazott élvezi a hosszabb pihenés előnyeit. A szervezkedés eme sikeréhez őszintén gratulálunk.

Papírkivitelünk Bulgáriába. A szófiai államnyomda pályázatot hirdetett egy évi papírszükségletének szállítására. A pályázatból, amelyekben a magyar papírgyárak is résztvettek, a magyar ipar került ki győztesen. A közel hatvanöt vagonra rugó papírszükséglet szállításának tulnyomó részét a magyar papírgyárak nyerték el.

Felbert Gyula, a theresientali papírgyár magyarországi képviselőjének raktárai V. ker., Árpád-utca 10. szám alatt vannak. A cég raktáron tart rendkívül nagy választéku nyomó-, középanyag famentes és amerikai illusztrációs műnyomó-papírokat, továbbá boríték-papírokat és kartonokat.

APRÓ HIREK A LEIPZIGI KÖNYVIPARI KIÁLLÍTÁSRÓL

Lapunk német közleményei. A Grafikai Szemle a leipzigi kiállításon három példányban áll a látogatók rendelkezésére, s már most is örömmel tapasztaljuk, hogy lapunk iránt számos külföldi szakember érdeklődik. Ez a nagy érdeklődés indított arra, hogy rövidebb németnyelvű közleményekben tájékoztassuk a kül-

földieket, a hazai nyomdaipari viszonyokról. A jelen számban arra az eddig is sokszor hozzánk intézett kérdésre adunk feleletet a kíváncsi külföldieknek, hogy mi az oka annak, miszerint Magyarország nyomdaiparát három vidéki nyomdán kívül csupán csak a szaklapok képviselik.

Tanulmányi kirándulások. Lapunk szerkesztősege által szervezett mintegy 20 tagból álló csoport július hó 11-én indul Budapestről a leipzigi kiállítás megtekintésére. A magyar vidéki nyomdatulajdonosok csoportja július 12-én indul Leipzigbe, ahol 19-ig marad. — A grafikus művezetők egyesülete csoportja július hó 25-én indul és augusztus 1—4-ig Berlinben tartózkodik s egyszerűsmin résztvesz a Leipzigben tartandó művezető-kongresszuson. — Lapunk zártakor értesülünk, hogy a székesfőváros tanácsa a grafikus művezetők egyesületének 3000 koronát szavazott meg a tanulmányi kirándulás céljaira. Örömmel vesszük tudomásul a tanács eme tényét, de nem mulaszthatjuk el, hogy egyben csodálkozásunknak ne adjunk kifejezést afelett, hogy ha a tanács ilyen bőkezű a művezetőkkel szemben, vajjon miért késik ezt a nagylelkűséget a székesfővárosi sokszorosító szakirányú tanonciskolákban oktató szakértésainkkal szemben is kimutatni? — A francia nyomdatulajdonosok július közepén utaznak a kiállítás megtekintésére. A kiállításon kívül néhány nyomdát is meg fognak tekinteni. Innen Berlinbe utaznak, hol a birodalmi nyomdát és néhány magánvállalatot fognak megtekinteni. Ezenkívül külön csoportban utaznak a kiállítás megtekintésére a párisi könyvkereskedelmi alkalmazottak és a francia könyvipari munkások. — A dán vidéki nyomdatulajdonosok e hó végén tanulmányutat rendeznek a kiállítás megtekintésére. Utjukba ejtik egyuttal Berlin és Hamburg városokat is. Leipzigben a kiállításon kívül tanulmányozni fogják a mélynyomó-intézeteket, a Krause-féle gépgyárat és a nagyobb nyomdákat.

A leipzigi kiállításról. Dacára annak, hogy a kiállítás már több mint öt hete megnyitott, még mindig számtalan oldalról — különösen a külföldről — ostromolják a kiállítás igazgatóságát azzal a kérdéssel, kész-e már a kiállítás? Ezen a kétkező kérdésen alig lehet csodálkozni, mert hiszen a kiállítások tulnyomó többsége a megnyitás idején nagyon hiányos. Így volt ez itt is, most már azonban, mint a kiállítás igazgatósága hivatalos közlemé-

A kassai szakegyesületi helyicsoport meghívópályázatán résztvett munkák. II.

Teilgenommene Arbeiten an der von der Kassauer Ortsgruppe des Fachvereins ausgeschriebenen Einladungskonkurrenz.
Den I. Preis für Satz erhielt die Arbeit Nr. 1, den I. Preis für Druck die Arbeit Nr. 2.

6. Jelige: „1892 II.“ Szövege zöldszínű, a keretdísz és a fősor rózsaszínű, a keret melletti vékony vonal arany. Szedésért az I. díjat nyerte. 7. Jelige: „1881 II.“ A szöveg fekete, a fősor vörös, a fejléc zöld és fekete. Nyomásért az I. díjat nyerte. 8. Jelige: „1892 I.“ A szöveg kék, a vignetta és a keret zöld, a keret melletti vonal és a fősor piros. 9. Jelige: „Viktória.“ A szöveg és a vastag vonaldísz kékszínű, a vékony vonaldísz és pontkeret piros, az alapnyomat rózsaszínű. 10. Jelige: „1891 I. b.“ A szöveg és a pontkeret kék, a vékony vonalok, a fősor és a vignetta piros. 11. Jelige: „1891 I.“ A szöveg, a külső keret és a két sas fekete, a többi díszítés téglaszínű. Az 6., 7., 8. és 10. számú munkák szedője Rosenberg József, a 9. számú munkáé: Ifj. Szoviusz Antal, a 11. számúé: Podratzky György. Mind a hat munkát Széll Ferenc nyomta, sőt az 6. és 7. számú munkák terveit is ő készítette.

nyeinek egyik legutóbbi számában jelenti, a nagy látványosság — megfeszített munka árán — tényleg teljesen készen áll. A kiállítás bibliofiliai osztályában két nagyon értékes és érdekes *grönländi nyomtatvány* látható. A nyomtatványok címe: „Kaladlit Assilialait“ és „Atuagadliutit“, amelyeket a már elhalt eszkimó *Aralusz* készített, aki a keresztség után a Lars Müller nevet vette fel. Müller a koppenhágai iskolába járt, ott tanulta a nyomdászatot is. A grönländi kereskedelmi igazgatóság megbízásából 1860 óta egy évente 12-szer megjelenő képes folyóiratot adott ki földieki részére. Az első években a folyóiratot Müller egyedül írta, szedte, a képeket rajzolta és fába metszette, a példányokat egy primitív kézisajtóval nyomta, majd kötötte és részben ki is hordta azokat. A kezdetleges és naiv képek a grönländi történelemből valók, részben a grönländi házikók belső berendezését, valamint a népeletből vett jeleneteket ábrázoltak stb., de ezenkívül a folyóirat által közölt Robinson Crusoe regényes történetét is illusztrálják. — A „*Leipziger Tageblatt*“ pavillonja. Aki a kiállítás tanulmányozásától kifáradva, csendes pihenőhelyet keres, ahol megtalálhatja a hazájabeli napilapokat, vagy levelezéseit akarja kényelmesen elintézni, avagy bármilyen ügyben felvilágosítást óhajtatni, a „*Leipziger Tageblatt*“-nak a főbejárat közelében álló pavillonját keresse fel. A pavillon belseje három részre oszlik: csinos olvasó- és írószobába jutunk először, ahol különböző lapok, írószerek és több telefon áll díjtalanul rendelkezésre. Közvetlenül emellett van a felvilágosítási szolgálat irodája, amely ugyancsak díjtalanul vehető igénybe. Érdekes ujtás itt az ismerősök üzenetváltására szolgáló könyv. Ha például két vagy több összetartozó egyén a kiállításon tartózkodván — ahol egymást keresgélni, a nagy területre való tekintettel, bajos volna, egymással valamit közölni akar, egyszerűen bejegyzik azt a fentemlített könyvbe s miután már előzőleg megállapodtak abban, hogy a könyvbe mindegyikük beletekint, az üzenet okvetlenül a címzetre talál. A harmadik terem egy minta-nyomda berendezését mutatja be. Itt nyomják többek között a kiállítás programját és a „*Leipziger Tageblatt*“ által kiadott napi értesítőt. A pavillonban kiállításra került még a „*Leipziger Tageblatt*“ 108 évfolyama is, mely kötetek betekinthetők. — *Tűz a kiállításon.* Az elmúlt hó közepén több napilap megemlékezvén a leipzig grafikai kiállításon kitört tüzről, oly értelmű jelentést közöltek, hogy a tűznek áldozatul esett az igazgatósági épület. Mint most a kiállítás területén készülő napi értesítő közli — és a tűz helyét kép is mutatja —, a tűzoltóság gyors közbelépése folytán a tűz szerencsére kis méretű volt és csak az igazgatósági épület jobb szárnyának a tetőzete égett le. A kiállítás üzemében a tűz nem okozott zavart s a kár sem jelentékeny. — *A kiállítás mozija.* A nagyszabású mozgófénykép-palotában a délutáni órákban egész sorát az olyan képeknek mutatják be, melyek tárgya a grafikai és rokoniparok üzemeiből való. Ilyen pl. a papír készítésének a bemutatása. Látjuk, mint vágják ki a kanadai őserdőkben az óriási fákat, melyeket a víz a hatalmas fűrészművekhez sodor, majd amint azt a körfűrészek elvágják, más gépek felaprózzák, szétzúzzák, péppé alakítják, hogy azután keresztülmelve sok egyéb manipuláción, mint papírpépet a nagyarányú papírgyártógépekbe vezetessék és szemünk előtt alakuljon át papírrá. Egy másik érdekes film egy napilap teljes elkészítésének lázas munkájával ismert meg bennünket, kezdve a táviratoknak a szerkesztőségbe való érkezésétől, a szerkesztőség, a szedők, a szedőgépek, a s'ereotipia és a nyomógépek munkáján át egész az expedicióig. Egy film pl. egy réznyomat teljes előállítás munkamenetét mutatja be stb. A grafikai iparágak munkálatainak ilyen módon való ismertetése kétségtelenül érdemes az érdeklődésre. — Halomszámra érkeznek hozzánk a leipzig kiállításán résztvevő cégek prospektusai, kiállítási tájékoztatói. Legtöbbje száraz ismertetésnél, banális reklamozásnál mit sem nyújt. Annál kellemesebben meglepött a Kallós Ödön által képviselt leipzig *Zierow & Meusch* galvanoplasztikai műintézet és rézleányár ismertetője, amely valóságos szakoktató stílusban van megírva s nemcsak hogy részletesen tájékoztat a cég kiállítási objektumairól, de a galvanoplasztika és tömöntés körébe vágó tudnivalókat is tartalmazza. A füzet tartalmának ismertetésére még visszatérünk, amennyiben az ismertetés csakis akkor lesz célravezető, ha illusztrálhatjuk, addig olvasóink szíves figyelmébe ajánljuk a füzetet, melyet a cég képviselője (Kallós Ödön, VI, Vörösmartyu-tca 69-71) levélbeli megkeresésre szívesen megküld bárkinek. — Tudományos szempontból értékes és könyvészeti szempontból is figyelemreméltó a kultúrtörténeti osztálynak az a csoportja, melyet egy nagy londoni kiadó cég rendezett *Byron kéziratából és műveinek első kiadásai* címmel. Ezzel a kiállítással mintegy párhuzamos csoport az ugyanabban a helyiségben kiállított Goethe- és Schiller-féle kéziratok gyűjteménye és műveiknek első kiadása, melyek egy berlini kiadó cég áldozatkészségéből kerültek a kiállításra. A csoportnak egyik érdekessége Byron-nak Thorwaldsen által mintázott eredeti mellszobra. — E héten nyitotta meg a német

kolóniák kiállítási csoportját dr. Schramm, a kiállítás tudományos ágának igazgatója. E csoport rendkívül gazdag. — „*A szaksajtó kiállítását* e hó 3-án nyitották meg. A csoport lehető teljes képét nyújtja a szaksajtó 100 éves fejlődésének. Csak jellemzően említjük fel, hogy a német nyelven megjelenő szaklapok száma több mint 7000. Sokkal nagyobb számot mutat azonban a „szaklapok temetője“, amely szerint a megszünt szaklapok száma körülbelül 15.000. A csoporttal kapcsolatosan egy modernül felszerelt szerkesztőségi szoba is kiállításra került.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

Lapunk 25 éves jubileuma. A Grafikai Szemle a jövő esztendőben éri meg megindításának 25. évfordulóját. Ezt az alkalmat Körünk vezetősége méltóképpen kívánja megünnepelni. A jubileumra legalkalmasabbnak ígérkezik a jövő évben megtartandó kongresszusok ideje, amikor is a vidéki küldötteknek a jubileumon való részvétele a jubileumnak országos jelleget adna. Körünk választmánya lapunk szerkesztőjének előterjesztése kapcsán már foglalkozott a jubileum mellő megünnepelésének eszméjével s úgy határozott, hogy kerülni fogja a zajos ünnepségeket s inkább arra fog szorítkozni, hogy a Grafikai Szemle évek hosszu során át tartott nevelő munkájának eredményét demonstrálja. Ebből a célból egy *nagyszabású nyomtatványkiállítást* tervez, amelyen bemutatja a Grafikai Szemle összes címlapjait és mellékleteit, valamint az ezeknek hatása alatt készült munkákat. A jubileum alkalmából a Grafikai Szemle *ünnepi számot* fog kiadni, mely a jubileummal kapcsolatos közleményeken kívül a magyar szakmai oktatás történetét, fejlődését és eredményeit fogja összefoglalni. Ezen kívül még *jubileumi pályázatokat* is fog kiírni egy a szakbizottság, mint az irodalmi bizottság; az előbbi szedésre és nyomásra, az utóbbi pedig szakkikre. Pályázatokra vonatkozó felhívásokat lapunk szeptemberi számában fogjuk közölni. A jubileum előkészítését a választmány lapunk szerkesztőségére és a szakbizottságra bízta.

A Szakkör és a szakegyesület kolozsvári helyicsoportjai június hó 28-án a szaktanfolyam és a könyvtár alapja javára János-ünnepéllével kapcsolatos, műsoros, zártkörű táncestetélyt rendeztek, amelynek eredményéről lapunk jövő számában közlünk tudósítást.

Kivonat a választmány 1914. április hó 9-én megtartott alakuló ülésének jegyzőkönyvéből. Jelen vannak: elnök, II. alelnök, pénztáros, ellenőr, I. és II. titkár, I. gazda, 4 számvizsgáló és 20 választmányi tag. Igazolva távol 5 választmányi tag. — Elnök megnyitja az ülést s rámutat arra a nagy munkára, amelynek elvégzése a választmány ügybuzgalmát és alkotó erejét igényli. Reméli, hogy e szükséges kellékeket az új választmány lelkesedéssel és kitartással fogja ügyünk szolgálatába szegődíteni és ezért szeretettel üdvözlözi az ujjonnan megalakuló választmányt. A mult havi ülés jegyzőkönyve felolvasatott és hitelesített. A mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére kijelöltettek: Boldizsár és Baka szaktársak. — Elnök bejelenti, a közgyűlésen megválasztottak közül nem fogadták el a tisztséget Kun Kornél, alelnök, Egréder, Sarlós, Halász, Schornstein és Spitz választmányi tagok. A választmány a lemondásokat elfogadja s a választmányi tagok helyébe a soron levő póttagokat hívja be, míg az alelnöki tisztséget illetőleg a jövő ülésen határoz. — Következvén a bizottságok megalakítása, titkár előterjeszti a szakbizottsági, irodalmi, vigalmi, agitáló és tanoncoktatási bizottságok tagjainak névsorát, amelyet a választmány elfogad. (A bizottsági tagok névsorát lapunk április havi számában már közöltük. *Szerk.*) A főváros tanácsa a folyó évre teljes előfizetési díjjal előfizetett a Grafikai Szemle 26 példányára. Köszönettel tudomásul szolgál. — Az új sajtótörvényre való tekintettel a választmány elnök előterjesztésére Wanko Vilmost jelenti be a Grafikai Szemle és a Kör röpiratainak és körleveleinek kiadója gyanánt. — A Magyar Szakírók Egyesületének felhívására a választmány a nevezett egyesület által a leipzig kiállításra kiküldendő szaklapcsoportban helyet kér a Grafikai Szemle részére is. A választmány egyuttal tudomásul veszi, hogy a kiállítás katalógusában a szerkesztő több szöveget helyeztetett el. Titkár jelenti, hogy a szaktanfolyam befejeződött s hogy a zárókiállítást május hó 3-án rendezi, amelyre az illetékes hatóságokat is meghívja. Tudomásul szolgál. — Titkár jelentése a szolnoki, nagykanizsai, pancsovai, nagybecskereki, kaposvári és ungvári helyicsoportok megalakulásáról, valamint a nagybecskereki, kaposvári, soproni, szekszárdi és debreceni nyomtatványkiállítások előkészítéséről tudomásul szolgál. — Pénztáros jelentése tudomásul szolgál. — Több jelentéktelenebb ügy elintézése után az ülés véget ér.

Pénztári kimutatás az 1914. évi április hóban. *Bevétel:* Áthozat a mult óról 2231'68 K. Tíz darab Hiteleszövetkezeti részjegy (a 10 K) 100' — K. Gutenberg-szoboralap 1336'80 K.

Ács Mihály-alap 523'16 K. Tanoncpéldányokból 63'— K. Tagdijakból 1703'40 K. Összesen: 5958'04 K. Tagsági járulékokból befolyt: Magy. kir. Állami nyomda 16'80, A Nap-nyomda 30'80, Apostol-nyomda 4'20, Athenaeum-nyomda 78'60, Attila-nyomda 4'—, Angló-nyomda 4'40, Auer-nyomda 4'60, Bagó-nyomda 2'40, Baptisták 1'40, Barcza-nyomda 1'60, Bichler-nyomda 2'80, Biró és Schwarz-nyomda 8'—, Breier 2'40, Breitner 2'—, Brózsza Ottó 1'40, Budapesti Hírlap 22'—, Budapesti lapvállalat 4'—, Betűöntőde 8'—, B. H. E. V.-nyomda 1'60, Buschmann F. utóda-nyomda 11'20, Bokor-nyomda 2'80, Czettel és Deutsch-nyomda 1'60, Concordia 2'40, Egyetemi 3'60, Egyleti tisztviselők 12'80, Elek-nyomda 3'60, Élet-nyomda 19'40, Engel S. Zsigmond 3'20, Európa 4'80, Egyesült nyomda 4'—, Fejér és Glatter 2'40, Fővárosi 1'60, Franklin-nyomda 97'40, Franklin-fiók 8'—, Fráter és Társa 3'60, Fischer és Mika 1'60, Galitzenstein-nyomda 8'—, Garai nyomda 3'80, Globus-nyomda 26'40, Grafikai intézet 4'—, Grünhut és Steiner-nyomda 1'60, Goldfaden 2'80, Hamburger és Birkholz és fiókja 10'20, Hazai hírlapkiadó 12'60, Hedvig Sándor 3'40, Hentschel 2'40, Heisler és Közöl 4'—, Heller K. és Tsa 3'20, Hornyánszky 27'20, Hungária 12'80, Hunnia 4'20, Herkules 2'20, Hell I. Ede 1'60, Jakob 1'60, Jókai-nyomda 4'—, Kánitz 1'40, Károlyi György-nyomda 2'80, Kereskedelmi nyomda 3'—, Kellner A. 1'60, Kellner E. 16'80, Kertész-nyomda —'80, Korvin Testvérek-nyomda 21'—, Közigazgatási Közlöny 1'60, Központi nyomda 1'—, Községi könyvnyomda részvénytársaság 6'40, Klein Sándor 1'60, Kápolnai-nyomda 2'—, Kunossy-nyomda 4'—, Légrády-nyomda 27'20, Lengyel Lipót-nyomda 6'40, Löbl D. és Fia 10'—, Löbl Mór-nyomda 1'60, Magyar fénynyomda 3'—, Magyar könyvnyomda részvénytársaság 13'20, Markovits és Garai 2'80, Márkus Samu-nyomda 8'60, May-nyomda 4'80, Meteor-nyomda 2'60, Merkantil-nyomda 2'40, Muskát Béla-nyomda 3'60, Mezei és Fehér-nyomda 1'60, Nágel-nyomda 1'60, Neuwald utóda 6'—, Nyugat 2'—, Otthon 4'60, Pallas 50'20, Pannónia 1'60, Pápai Ernő 10'80, Pátria 17'60, Pester Lloyd 7'40, Pesti könyvnyomda rt. 31'40, Papyrus 1'20, Phöbus-nyomda 1'60, Popolur Roman-nyomda 2'40, Pollák és Leopold 1'60, Posner K. L. és Fia-nyomda 14'80, Radó Izor-nyomda 7'20, Rigler J. Ede 7'60, Roth József 2'40, Róvó Aladár 5'40, Rózsa K. és neje 3'—, Rusznyák és Türk-nyomda 1'60, Rózsa Jenő 2'20, Schmelz és Zoltán 1'80, Stephaneum-nyomda 31'40, Székesfővárosi házinyomda 37'—, Schmiel Sándor 2'40, Schmiel és Manheim 3'20, Springer 2'20, Schulz-nyomda 3'20, Szűsz-nyomda 1'40, Stein és Heimler 1'20, Thália-nyomda 20'60, Tolnai-nyomda 31'20, Universum-nyomda 2'40, Unio-nyomda 1'60, Uránia-nyomda 5'80, Várnai-nyomda 4'—, Világosság-nyomda 71'40, Viola és Geist-nyomda 2'60, Weisz L. F. 1'60, Weisz Adolf 1'c0, Weisz Márton-nyomda 4'60, Wendt Testvérek —'60, Wodianer Fülöp és Fia 42'40 K. Egyesektől 27'20 K. — Vidékről: Hódmezővásárhely 2'20, Pápa 3'—, Székesfehérvár 13'80, Zilah 3'80, Mezőtúr 4'—, Szekszárd 7'80, Turócszentmárton 8'40, Győr 26'60, Pécs 21'—, Arad 25'20, Nagybecskerek 7'20, Liptószentmiklós 5'80, Zombor 8'—, Balassagyarmat 2'20, Szamosújvár 5'60, Lugos 9'40, Szeged 12'20, Miskolc 15'80, Karánsebes 4'—, Marosvásárhely 8'—, Moson 8'40, Kaposvár 14'40, Kecskemét 15'60, Veszprém 9'60, Mohács 4'80, Sátoraljaújhely 4'—, Sopron 39'—, Szolnok 14'80, Nagyvárad 35'40, Nyiregyháza 7'20, Keszthely 5'60, Szombathely 17'60, Kispeszt 3'40, Nagykanizsa 18'—, Trencsén 9'60, Nyitra 4'80, Temes-

vár 42'60, Gyergyószentmiklós 3'20, Pancsova 12'—, Erzsébetfalva 2'40, Dész 6'60, Kolozsvár 36'80, Gyulafehérvár 4'20, Békéscsaba 13'—, Kassa 13'20, Kézdivásárhely 2'40, Ungvár 11'40 K. Összesen 1703'40 K. Főösszeg: 5958'04 K. — *Kiadás:* Nyomda-számlára törlesztés 800'— K. Szerkesztő áprilisi fizetése és portója 157'68 K. Szaklanfolyamra 321'58 K. Sorhonoráriumokra 191'20 K. Március havi Szemle expedíciója 78'97 K. Pénztáros tiszteletdíja 1913-ra 350'— K. Ujévi üdvözlétek pályadíjai 89'— K. Műmellékletekre 200'— K. Leipzig (szakírók csop.) 29'— K. Adminisztráció és portókiadás helyben és vidéken 23'14 K. Összesen 2270'57 K. — Kézpénz a hó végén 1727'51 K. Tíz drb Hitelszövetkezeti részjegy (à 10 K) 100'— K. Gutenberg-szoboralap 1336'80 K. Ács Mihály-alap 523'16 K. Összesen 5958'04 K.

Tagsági forgalom 1914. évi április hóban. Beléptek a Körbe: Rusznyák Mihály (A Nap), Kovács Károly (Apostol), Raczkovits Miklós (Athenaeum), Mészáros József (Budapesti Hírlap), Makó János, Sztanya Ferenc, Tanka Pál (Élet), Emrich János (Franklin), Krausz Sándor, Puskás Károly, Steiner József (Gara), Bresztyenszky János (Globus), Macsi Gábor (Hornyánszky), Bernáth István, Engel Ignác, Orosz Ferenc, Schertz Gyula (Korvin Testv.), Gyikó Gábor (Kunossy), Schrack Ferenc (Löbl D.), Gaal János II (Meteor), Herskovics Aladár, Kocsis István II, Schnitt Samu (Pallas), Szeniczai Mihály (Pesti könyvny. rt.), Babos Károly (Székesfőv.), Morvai Vilmos (Schmelz és Zoltán), Gyöngyössy József (Világosság), Both János (Arad), Katona Imre (Békéscsaba), Weinberger Adolf (Igló), Flaskár Lajos (Székesfehérvár), Glózer László (Zilah), Hadzsits Koszta, Suly József (Zombor), Weber Samu (Sopron), Vogel Mór, Venk J. (Pozsony), Erdélyi Sándor (Nagyvárad), Lánicz Jenő, Spitz Jenő (Miskolc), Hornyák Pál, Polacsek Agoston, Walichrach Bohuszláv (Liptószentmiklós), Kovács Lajos, Lukács János, Nagy András (Kolozsvár), Dobos József (Kecskemét), Schmidt Vilmos (Kassa), Boros Imre, Giesser Agoston, Herber József, Olarovits Árpád, Porgesz Géza (Temesvár), Mőlczer Imre (Győr). Önként kilépett 8 karánsebesi tag, hátralék miatt törölve lett 4 budafoki tag, ismeretlen tartózkodású 14 tag. A hó végén 10 tiszteletbeli, 2530 rendes, összesen 2540 tag.

MELLÉKLETEINKRŐL

Lapunk jelen számának fedőlapját Szekeres és Bokros grafikus művészek rajzolták, akiknek közös stílusú munkái az újabb magyar grafikus munkák között újszerűségükkel fogva méltó feltűnést kellenek. Szives fáradozásukért e helyütt is köszönetünket nyilvánítjuk.

Jelen számunk festékmintalapjainak száma három; az első Berger és Wirth budapesti festékgár festékeivel nyomtatott pompás három színnyomat; a második a Tanczer Miksa által képviselt Gleitsmann E. T. drezdai festékgár „Cito” nevű illusztráció festékének kiválósága mellett tanuskodik; harmadik mellékletünk a helybeli Kallós Ödön grafikai szaküzlet által képviselt Springer & Möller festékgár készítményeit dicséri.

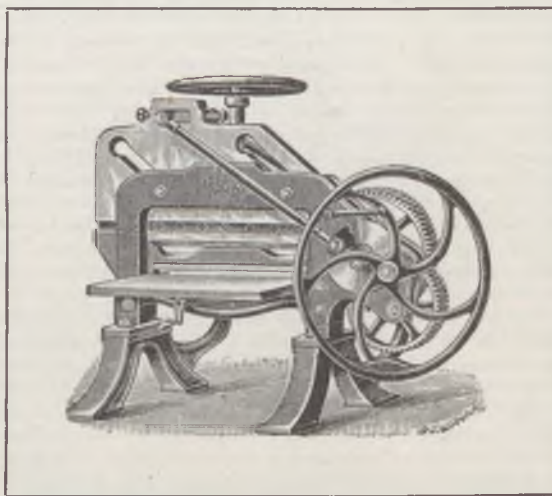
A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szaköre hivatalos közlönye. Felelős szerkesztő és kiadó Wanko Vilmos. Főmunkatárs Gondos Ignác. — Világosság könyvnyomda részvénytársaság Budapest, VIII. kerület, Conti-utca 4.

A MAGYAR FÖLDRAJZI INTÉZET RT.

kemigrafiai osztálya,
készíti a legjobb kliséket.
Budapest, v. Rudolf-tér 6.

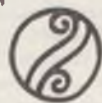
**JOSEF ANGER & SÖHNE, GÉP-
GYÁR ÉS VASÖNTŐDE, WIEN-
HERNALS, HAUPTSTRASSE 122**

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papírgyárak, könyvkötők, üzleti könyveket készítő gyárak, dobozgyártók részére a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. Alapítva 1866. évben.

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST

Borítékok

minden nagyságban és minőségben kaphatók. Külön készítésű borítékok gyorsan és jutányos áron készíttetnek. Ablakboríték-különlegességek. Gyászkeretű borítékok készítése. A különféle borítékok gyártására a legmodernebb gépek állanak rendelkezésünkre

HERBST S. fotokemigrafiai műintézet

Budapest, VIII, Bezerédi-utca 19. szám.
(Saját ház.) Telefon: József 4—24. sz.

A legökéletesebb és legjobb gépekkel felszerelt műintézet elfogad minden a reprodukáló szakba vágó munkák kifogástalan kivitelét. Különösen ajánlja rézbe maratott címke-készítményeit mindennemű ipari célokra.

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron

*Szigoru a főnök
szörnyen,
Nem is elégszik meg
könnyen,
De ha jó a klisékép
A segédhez szól
ekkép:
„Fiam, mához
három évre
Emelve lesz
a fizetése!”*

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre

LESSING- ANTIKA

mint könyv- és címirás elsöragu!

Wilhelm Woellmer
betüöntödéje és rézléniagyára
Berlin SW 48

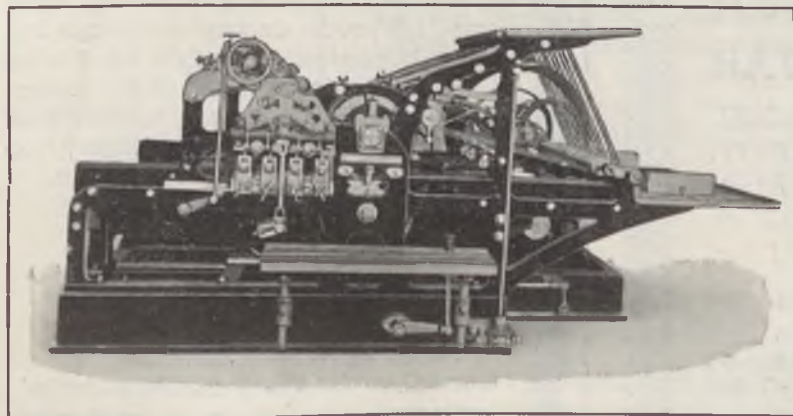
HERMANECI PAPIRGYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES
IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ-
ÉS SZINES PAPIROKAT, STB.
ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁRA BUDAPESTEN

Körforgó nyomógépek ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ivnagyságok számára készülnek.

Könyvnyomdai gyorsajtók vasuti rendszerü menettel. Könyvnyomó gyorsajtók két- és négy pályás görgő-járatall. Kromótipiai gyorsajtók rövidített ivkivezetökkell és gyürüs kirakódob segélyével. Kétfordulatu gyorsajtók előlkirakóval. Könyomdai gyorsajtók görgő-pályával. Könyomdai kézisajtók és könyvkötészeti gépek

SÁR, ZELINKA ÉS TÁRSA

Budapest, X, Halom-utca 12.
szám. Telefon: József 19-00

Vesz
mindennemű papirhulladékot papirgyár-
tási célra. Szállít mosott és fertőtleni-
tett géptisztító-rongyot előnyös árban!

AUTOTIPIA
FOTOTIPIA
FOTOLITOGRAFIA

Készít horgany- és réz-
maratású kliséket a
legszebb kivitelben.
Házonkívüli felvétele-
ket, úgymint építmé-
nyek, gépek, tájképek,
festmények és iparmű-
vészeti tárgyakról a
legjutányosabb árak
mellett.

TELEFON 679

TELEFON 679

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, V,
FALK MIKSA-U.13

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96-19 ÉS 142-51

Allandó nagy raktár a nyomdászipari
szakmában előforduló papirban. Több
előkelő papirgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapir,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokbán. Kivánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

STEMPEL D.

BETÜONTÓDE - R.T. - FRANKFURT-M
RÉZLÉNIAGYÁR

Kiválóan szép és praktikus újdonsá-
gok a modern nyomdai munkák
kiviteléhez, úgymint, könyv-, akció-
dens-, körlevél- és írott befűkből, ini-
ciálék, körzetek, vignetták stb. Kivitel
minden országba. Ékezetek minden
nyelvhez. - - Gyártja a Mergenthal
szedőgépbefűtő kézi szedésre való
használatra. Galvanoplasztika.

Vésnöki intézet

Mintákkal készséggel szolgál
a magyarországi vezérképviselő

Silberer Adolf
grafikai szaküzlet

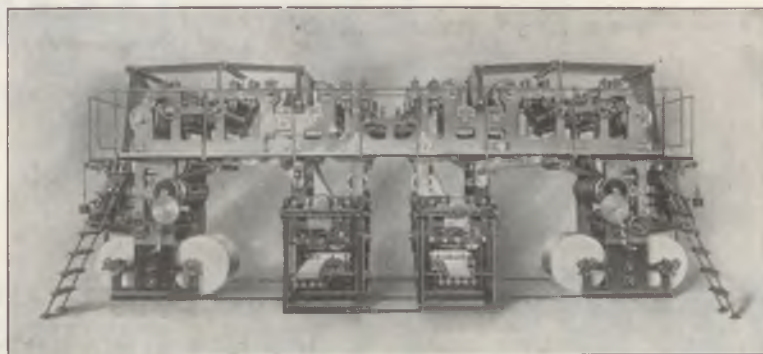
BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 45
TELEFON 152-11

VOGTLÄNDISCHE MASCHINENFABRIK A-G

PLAUEN I. V.

EURÓPA LEGNAGYOBB KÖRFORGÓGÉPGYÁRA

Gyárunk teljesen szalagnélküli,
négytekerceses körforgógépének

SPECIÁLIS KONSTRUKCIÓJA

Legújabb modell D. R. P.

Előnyei: a hajtogató-készülék, valamint a nyomtató- és a festékező-művek könnyű hozzáférhetősége; célszerű szerkezete; legnagyobb teljesítő képessége; a papirtekercesek beemelése kényelmesen és gyorsan elvégezhető, mivel azoknak tengelyei minimális magasságban vannak beágyazva; üzemképessége és erős és tartós építése.

Mindenféle ujság-, színes-, illusztráció-, mű-, prospektus-, jegy- és hasonló nyomtatványok nyomtatására alkalmas körforgógépek, valamint automatikus, félig automatikus és egyszerű tömöntődei berendezések gyártása

Számítások és árvetések készséggel adatnak. Képviseelő Magyarország és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII., STERNWARTESTRASSE 25

RÉZ- LÉNIÁK

Zierow & Meusch
Leipzig

KALLÓS ÖDÖN

Grafikai szaküzlet. Budapest, VI. ker.,
Vörösmarty-utca 69-71. Telefon 130-17

Rézléniagyártás, bélyegzőmetszés,
tömöntöde és mechanikai műhely
és galvanoplasztika

ELSŐ MAGYAR BETÜÖNTŐDE RT.

BUDAPEST, VI,
DESSEWFFY-U. 32.
TELEFON: 23-70

Dus raktárt tart magyar és
minden idegen ékezetű könyv-
és cimbetükből, valamint kör-
zetek, rézléniák és különféle
felszerelési anyagokból. Teljes
könyvnyomdai berendezések
gyorssajtókkal egyetemben a
legrövidebb idő alatt, a leg-
jutányosabb feltételek mellett
foganatosíttatnak

VILÁGHIRŰ KÖNYVNYOMDAI
FESTÉKGYÁR

BEIT & CO HAMBURG

FŐKÉPVISELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
BUDAPEST, VI, DÉVAI-UTCA 21. SZÁM

CINKOGRAFIAI
MŰINTÉZET

KOBLINGER GYULA

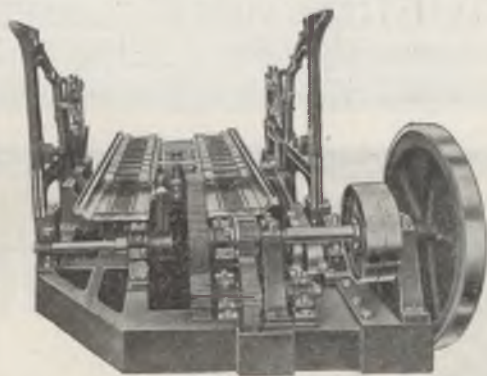
BUDAPEST, VII. KER.,
CSENGERY-UTCA 22.
TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENNEMŰ KLISÉKET MŰ-
VEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALA-
MINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉ-
SEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET
FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSIT

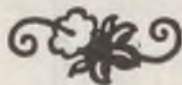
NAGY EREDMÉNYEK

ÉRHETŐK EL A
DREZDAI GYORSSAJTÓGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG COSWIG

PLANETA- FIXIA- RAPID

EREDETI GYORSJÁRATU GYORSSAJTÓVAL
TECHNIKAILAG TÖKÉLETES INDÍTÁS ÉS A NYOMÓALAP FOGAS-
KERÉKJÁRATTAL. NÉGY SZÉLES GÖRGŐPÁLYA KETTŐS ÁTTÉTTTEL

AJÁNLATOKKAL, ÁRJEGYZÉKKEL SZOLGÁL

FREUND-BARÁT-FÉLE
ÜGYNÖKSÉG ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 13. SZ. TELEFON 82-35

AZ ÖSSZES KÖNYV-, KÖNYOMDAI, KÖNYVKÖTÉ-
SZETI FESTÉKEK ÉS CIKKEK NAGY GYÁRI RAKTÁRA

Művészi
kivitelem
rajzok és Klisék

**König-és
Bayernél**

Budapest-VII. Dohányutca-12.
Telefon-483
ajánlatok és vázlatok
díjmentesek.

HANS WUNDER

G. m. b. H.

könyv- és könyomdai festék-
gyár Berlin-Wilhelmsberg

Könyv- és könyomdai, fekete és színes festékek. Legjobb minőségű Germania-hengeranyag bármely rendszerű gép számára (körforgógéphez is). Különlegesség: Gloria (festékpótanyag), a festék lehuzódását megátolja. Fénykék Perga, nagyon elterjedt s szívesen veszik. Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad, ezért igen ajánlatos árjegyzékek nyomásához. Könyvkötőfestékek. Atnyomó-papírok: Rekord, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTAR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

JULIUS KLINKHARDT BETÜÖNTŐDÉJE ÉS RÉZ- LÉNIAGYÁRA LEIPZIG

LIEBIGSTRASSE 4-8

Modern és izléses betűk, körzetek stb. elismert elsőrendű kemény anyagokból. Tömöntőde, galvanoplasztika, bélyegmetszés, rézléniagyár, vésnöki intézet, szerszámgyár

Mintakönyveket szívesen küldenek a cég magyarorsz. képviselői

GROSZ ÉS KALLÓS
GRAFIKAI SZAKÜZLET, BUDAPEST
VIII, RÖKK SZILÁRD-UTCA 18. SZÁM
TELEFON JÓZSEF 40-02

Nyomdaberendezések minden nagyságban a legrövidebb idő alatt eszközöltenek

GRAFIKAI SZAKÜZLET KAUFMANN GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
KERTÉSZ-UTCA 48. SZ.
TELEFON-SZÁM 75-48

KARL KRAUSE
gépgyár, Leipzig

POPPELBAUM
cs. és kir. udv. betüöntőde

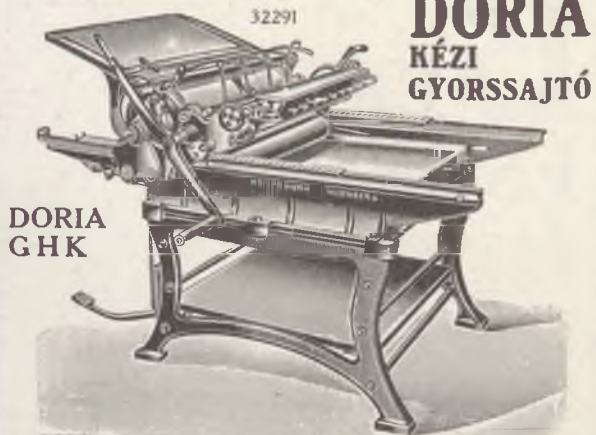
R. GERHOLD
rézmetsző műintézetének
KIZÁRÓLAGOS KÉPVISELETE

KÖLTSÉGVETÉSSSEL, ÁRAJÁNLA-
TOKKAL DIJTALANUL SZOLGÁL

BUGRA 1914. Leipzig: Gazdag és tanulságos kiállítás XV. csoport II. gép-sarnok

Korrektura-, chemigrafiai próbanyomatok, plakátok, különnyomatok a mindennemű alkalmi munkák készítésére legalkalmasabb és legelterjedtebb nyomóhengeres kézisajtó a

DORIA
GHK

DORIA
KÉZI
GYORSSAJTÓ

A „Doria” kézisajtók méretei és árai: Festékező szerkezet nélkül:
 „Doria” H A asztal 530×700 mm., szedés 510×680 mm. 660 M.
 „Doria” G H A „ 780×1000 „ 750×970 „ 975 M.
 Önműködő kombinált asztal- és hengeres festékező-szerkezettel, öntőpalackkal, lábitóval az ivfogók felnyitására, berakó- és kirakó-deszkával:
 „Doria”, H F asztal 530×700 mm., szedés 510×680 mm. 885 M.
 „Doria” G H F „ 780×1000 „ 750×970 „ 1150 M.
 Hengeres festékező-szerkezettel, festéktartóval, kettős festék-szabályozóval és önműködő festékdörzsöléssel:
 „Doria” H K asztal 530×700 mm., szedés 510×680 mm. 1075 M.
 „Doria” G H K „ 780×1000 „ 750×970 „ 1375 M.

Kempewerk-gépgyár, Nürnberg
 Különlegességei: tömítődei, chemigrafiai és galvanoplasztikai gépek és a nyomtatóiparban használatos mindennemű vasanyagok.
 Magyarországi képviselő: GOLDSTEIN ADOLF grafikai szaküzlet, Budapest, VII. kerület, Kazinczy-utca 32. szám. Telefon 23-41.

Felhívjuk b. figyelmét a
különböző

LINOTYPE MODELLEKRE,

melyek alkalmasak a legkülönbözőbb szedésnemek előállítására

1. modell: Az egybetűs Linotype
2. modell: A kétbetűs Linotype
3. modell: A hárombetűs Linotype
4. modell: A Linotype-Ideal szedőgép
5. modell: A duplatáru kétbetűs Linotype
6. modell: A duplatáru hárombetűs Linotype
7. modell: A háromtáru kétbetűs Linotype
8. modell: A háromtáru hárombetűs Linotype
9. modell: A multitáru Linotype-Ideal
10. modell: A négytáru Linotype

Felvilágosítással szolgál a
Mergenthaler szedőgépgyár vezérképviselete Ausztria-Magyarország és a Balkán-
államok részére:

GUTENBERG-HAUS GEBR. GEEL

Wien, VII, Lerchenfelderstr. 37. Fióközletek Prágában és Budapesten

HENGERÖNTŐ-MŰHELY

OLCSÓBB ÉS JOBB AZ OTTHONI ÖNTÉSÉNél

BERGER
ÉS WIRTH

első magyar könyv- és nyomdai festék- és hengeranyag-gyár

BUDAPEST, IX. KER.,
MÁRTON-UTCA 19. SZ.
TELEFON JÓZSEF 6-35

Mindenfajta szines és fekete festékek, kencék, bronzok az összes grafikai iparágak számára. „Viktoria” szabadalmazott mélynyomású festék, valamint Offset-festék minden színben. „Viktoria” hengeranyag kockázott és sima táblákban a legjobb minőségben. Az összes grafikai szaccikkek, segédeszközök állandó raktára.

FISCHER ÉS MIKA
BETŰÖNTŐDE R.-T.
BUDAPEST

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célszerű és divato könyv- és címbetűkből nagy választékot tart. Készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

SCHÖNTAG GYULA Az 1907. évi pécsi országos kiállításon ezüstéremmel kitüntetve!

SZAKASZTALOS BUDAPEST VI, KERÜLET, VÁCI-KÖRÚT 51

 Kis antikuszekrény 8 K, nagy szekrény ára 10 korona

 Árjegyzék ingyen és bérmentve

BERTHOLD H.

BETŰÖNTŐDE ÉS RÉZLÉNIAGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRS.

Fiókok:

Bécs, Szt. Pétervár, Moszkva és Stuttgart

BERLIN SW

Legnagyobb választék orosz, bolgár, szerb betűkből. Nagy választék különféle körzet- és betűujdonságokból, rézléniákból és a. t. Kivétel az összes világországokba

Kizárólagos vezérképviselőség Magyarországon és a Dunai tartományok részére

PUSZTAFI ZSIGMOND · BUDAPEST V.

AZ 1914. ÉVI LEIPZIGI KÖNYV-IPARI VILÁGKIÁLLITÁS NAGY SZAKLAPSZEMLÉJÉN

A GRAFIKAI SZEMLE IS KIÁLLÍTÁSRA KERÜL

BUGRA Leipzig 1914

Im Tempel der Fachpresse liegt die **Grafikai Szemle** auf

KÉPKERETEZÉS ÉS ÜVEGEZÉS

MANDL ÉS TÁRSA

BUDAPEST, VIII, JÓZSEF-KÖRUT 25

ELVÁLLAL ÉPÜLETÜVEGEZÉST, KÉP- ÉS
TÜKÖRKERETEZÉST, ÜVEGCISISZOLÁST,
ÓLOMÜVEGEZÉST A LEGMODERNEBB KIVITELBEN

NY. F. 12345. K. T. 1. 40334

Chemiai laboratorium
DR. BIDO GYULA

*Elvállal mindennemű
chemiai és physiologiai
vizsgálatot. Kidolgoz
és készit. pharmokologiai
és organo-chemiai
praeparatumokat.*

*Telefon:
József 52-41.*

Budapest. Üllői út. 55.

TÁRSASÁG

MEZEI IRMA ÉS BLUMENTHAL EDE

TISZTELETTEL ÉRTESELTIK, HOGY FOLYÓ ÉVI JUNIUS
28-ÁN, VASÁRNAP DÉLELŐTT 10 ÓRAKOR A VII. KER.
ANYAKÖNYVIHIVATALBAN HÁZASSÁGOT KÖTÖTTEK

KÉRY BÉLA

ARANYOSY ISTVÁN ÉS NEJE TISZTELETTEL MEGHIVJÁK ANNUSKA LEÁNYUKNAK ILLÉSFALVY BENŐ URRAVAL FOLYÓ ÉVI SZEPTEMBER 14-ÉN, VASÁRNAP D. U. 4 ÓRAKOR A TERÉZVÁROSI TEMPLOMBAN MEGTARTANDÓ ESKÜVŐJÉRE.

ILLÉSFALVY ERNŐ ÉS NEJE TISZTELETTEL MEGHIVJÁK BENŐ FIUKNAK ARANYOSY ANNUSKA URLEÁNYNYAL F. ÉVI SZEPTEMBER 14-ÉN, VASÁRNAP D. U. 4 ÓRAKOR A TERÉZVÁROSI TEMPLOMBAN MEGTARTANDÓ ESKÜVŐJÉRE.

JÓZSA J.

ADLER PAULA / FISCHER SAMU

tisztelettel meghivják a folyó évi október hó 22-én, vasárnap délután 5 órakor a terézvárosi római katolikus templomban megtartandó egybekelési ünnepélyükre

KÉRY BÉLA

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Kende György és neje
tisztelettel meghívják

ANNUSKA

leányuknak Boldozsér
Benedek urral a f. évi
augusztus 2-án, vasár-
nap délután pontban
3 óraker Budapestben,
az erzsébetvárosi róm.
katolikus templomban
(VII. ker., Szegényház-
tér 1. szám alatt) meg-
tartandó egybekelési
ünnepélyére. Bukarest,
1913. évi július hóban

Boldozsér Ernő és neje
tisztelettel meghívják

BENEDEK

fiuk Kende Annuska
urleánnyal a folyó évi
augusztus 2-án, vasár-
nap délután pontban
3 óraker Budapestben,
az erzsébetvárosi róm.
katolikus templomban
(VII. ker., Szegényház-
tér 1. szám alatt) meg-
tartandó egybekelési
ünnepélyére. Bukarest,
1913. évi július hóban

FLOREK GYULA

GRÜNBAUM ELEK ÉS NEJE, KIS BÉLA
ÉS NEJE TISZTELETTEL MEGHÍVJÁK
EMMIKE ÉS MIKSA
GYERMEKEIKNEK EGYBEKELÉSI ÜN-
NEPÉLYÉRE, MELY JANUÁR 2-ÁN DÉL-
UTÁN FÉL 3 ÓRAKER A DOHÁNY-UTCAI
IZR. TEMPLOMBAN FOG MEGTARTATNI
GYOMA, 1913 JANUÁR HÓ

ERDELYI KÁLMÁN

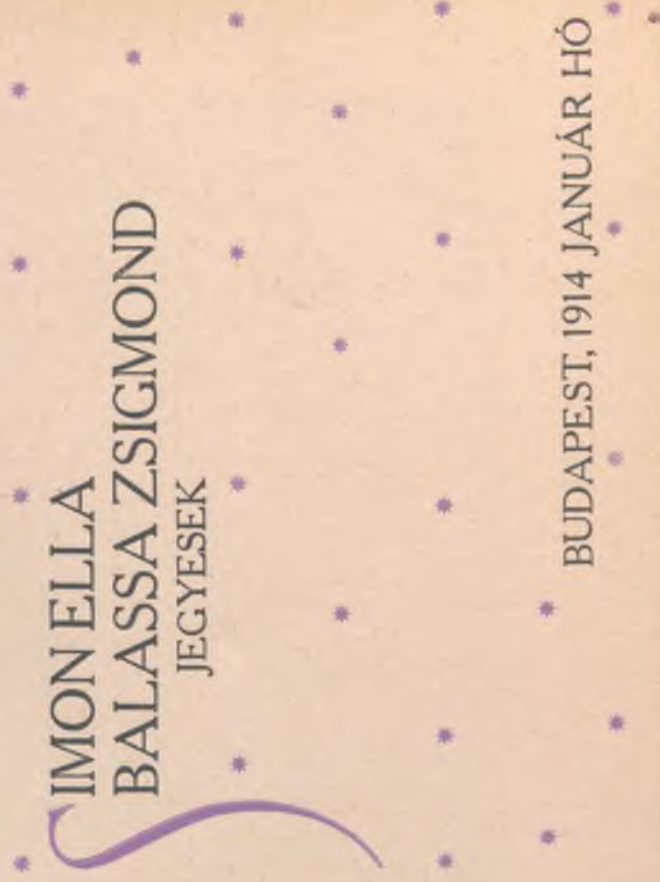

CsucSORA Jenő és neje
tisztelettel meghívják
Bözsike leányuknak
1914 július 1-én meg-
tartandó esküvőjére

Abel Simon és neje
tisztelettel meghívják
Dezső fiuknak 1914.
évi július 1-én meg-
tartandó esküvőjére

DÓSAI JÓZSEF

SIMON ELLA
BALASSA ZSIGMOND
JEGYESEK

BUDAPEST, 1914 JANUÁR HÓ

HORÁCSÉK JÁNOS

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Melléklet a Grafikai Szemle júniusi számához.

TANULMÁNYFEJ

Háromszinnyomat Berger és Wirth budapesti festékgár festékeivel.

MAGYAR
TUDOMÁNYI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Saját szüretelésű
kadarka boraim
1.20 fillér
literje. // Egy liter
saját töltésű rum
1.60 fillér

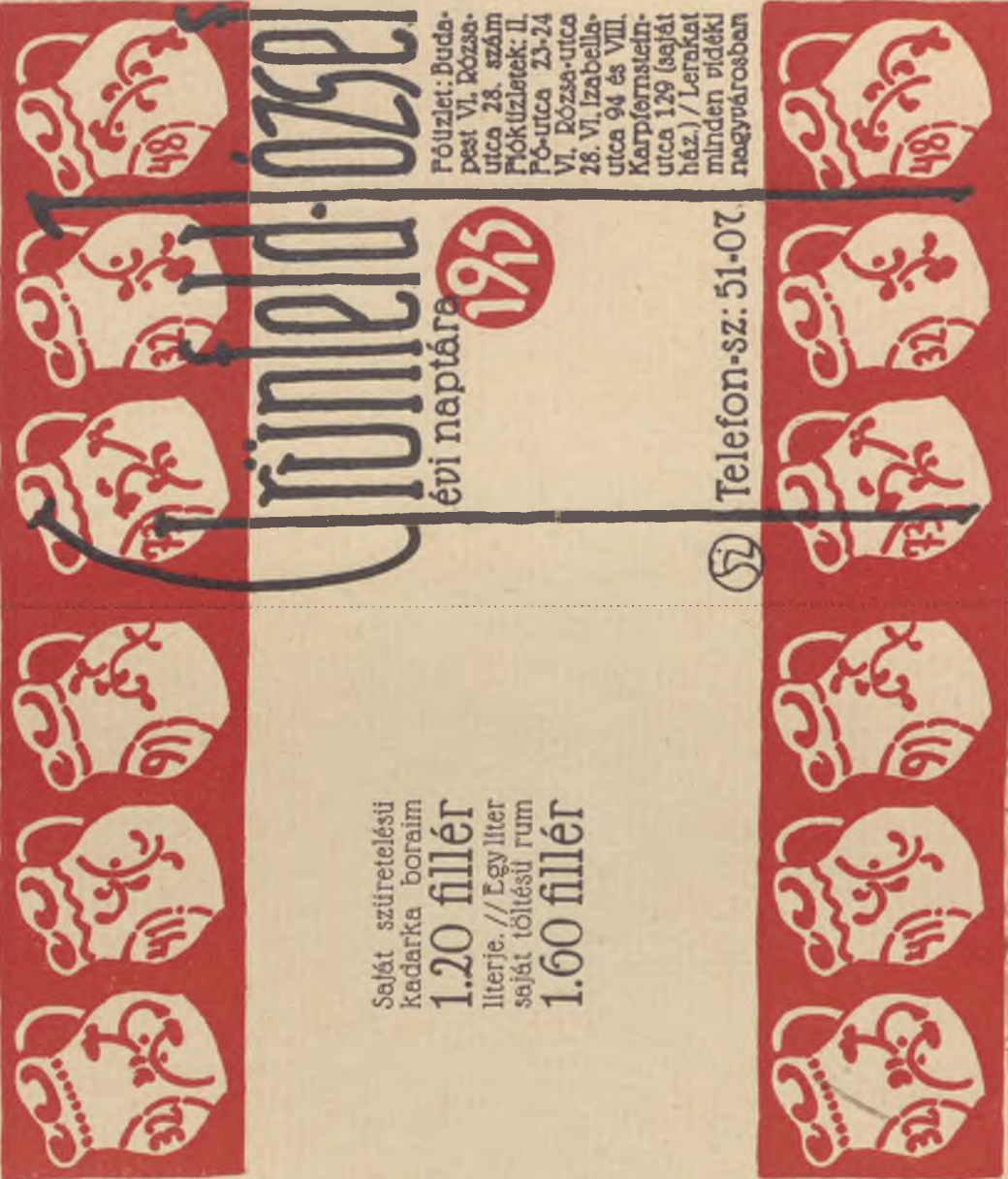
Günther ÖZSE

évi naptára

1975

☎ Telefon-sz: 51-07

Főüzlet: Buda-
pest VI. Rózsa-
utca 28. szám
Fióküzletek: II.
Pó-utca 23-24
VI. Rózsa-utca
28. VI. Izabella-
utca 94 és VIII.
Karpferrnstein-
utca 129 (saját
ház.) / Leraikat
minden vidéki
nagyvárosban

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Melléklet „Pusztulás a sivatagban” című filmléírás körlepeléből.

ösmeri Fedort, ámúba megáll előtte és az a gondolat keresztül cikázik agyán, itt a bosszu ideje és Fedort palaszja tisztiszolgának.

Most kezdődik a szegény Fedor szenvedése. Az igen brutális hadnagy minden lehető alkalmat megragad, hogy szolgáját kínozza. Egy napon elragad tőle egy levelet, melyet menyasszonyához írt és amelyben a hadnagy dűrpasága relett panaszskodik. A levél olvasása közben a hadnagy arcán rémes, gonosz vigorgás vonul végig. Most már ismeri ellenségének legérzékenyebb oldalát.

Egy alkalommal Gabrincff a pipósti gyakorlatokat nézi és azon ürügy alatt, hogy Fedort hibákra figyelmeztesse szembe áll vele, megsebzí a gyakorlatlan vintót, ki félig ájtultan távozik a pipóterről. A tiszt visszahívja, de Fedor nem hallja már; és nem jön. Ez okból engedelmesség megragadása miatt ezonmai három napi súlyos ártistomra ítélik el.

III. felvonás.

Most a meköttözött Fedort cellájában látjuk. Szája félig nyitott, szeme lecsukódik, teste, melyben erő nincsen, jobbra és balra dől. Időközönként kitarja karjait, mintha támaszt keresne. Aztán kétségbe esve, ökölbe szorítja kezét. Kivülről láрма hallaszik. Az ajton levő nyíláson Gabrincff arcát látja, melyen ördögi mosoly vonul végig. Fedor elfordul tőle, teste megfeszül, nem akarja, hogy a hadnagy szenvedéseit lássa.

Az ártistom letelte után két alkisz elmegy érte és az újult katonát éleszítgetik. Támogatásukkal Gabrincff elé áll, de jelenlétében is többször újra elájul.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
K. U. 12A

**WERNER
SÁNDOR**
URIDIVATÁRUHÁZA

**DEBRECZEN,
PIAC-UTCA 55**
(A "HUNGÁRIA" MELLETT)

Rosenfeld-nyomda, Debreczen.

ROSENFELD ÉS TÁRSA

**KÖNYVNYOMDAI
MŰINTÉZETÉBŐL**

TELEFON 3-48

DEBRECEN, PIAC-UTCA 59

MAGYAR
TUDOMÁNYI AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

SPRINGER & MÖLLER
FESTÉKGYÁR • LEIPZIG-LEUTZSCH

Katalog-fekete à Kr. 3.-
9328

VEZÉRKÉPVISELŐ: KALLÓS ÖDÖN, BUDAPEST VI
VÖRÖSMARTY-UTCA 69-71 / TELEFON 130-17

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

LEDERER IMRE

ÉS NEJE TISZTELETTEL MEGHIVJÁK LENKE LEÁNYUKNAK MACSUGA EDE URRAL FOLYÓ HÓ 7-ÉN AZ ERZSÉBETVÁROSI TEMPLOMBAN TARTANDÓ EGYBEKELÉSI ÜNNEPÉLYÉRE

MACSUGA EDE

ÉS NEJE TISZTELETTEL MEGHIVJÁK IMRE FIUKNAK LEDE-RER LENKE URLEÁNYNYAL F. HÓ 7-ÉN AZ ERZSÉBETVÁROSI TEMPLOMBAN TARTANDÓ EGYBEKELÉSI ÜNNEPÉLYÉRE

KAPCZA FERENC

PUSKÁS GYULA ÉS NEJE, MOHÁCSI ZSIGMOND ÉS NEJE TISZTELETTEL MEGHIVJÁK GÁSPÁR ÉS APOLLÓNIA GYERMEKEIKNEK FOLYÓ ÉVI SZEPTEMBER HÓ 27-ÉN, VASÁRNAP DÉLUTÁN PONTBAN 3 ÓRAKOR A FERENCVÁROSI RÓM. KATHOLIKUS TEMPLOMBAN TARTANDÓ EGYBEKELÉSI ÜNNEPÉLYÉRE. BUDAPEST, 1914 AUG. HO

JÓZSA J.

MAGYAR
TUDOMÁNYI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Szentessy Vilmos
és neje tisztelettel
tudatják, hogy

Polgár Ferdinánd
és neje tisztelettel
tudatják, hogy

APOLLONIA BERTALAN

leányuk Polgár Bertalan
urral folyó évi szeptember
hó 2-án házasságot kötött

fiuk Szentessy Apollonia
urleánnyal f. é. szeptember
hó 2-án házasságot kötött

PRELLER JÁNOS

Sonnenfeld Vilmos és neje
tisztelettel meghívják Elza
leányuknak Szekeres Ernő
urral folyó évi augusztus
hó 12-én a róm. katolikus
templomban tartandó egybe-
kelési ünnepélyére

Szekeres Benedek és neje
tisztelettel meghívják Ernő
fiuknak Sonnenfeld Elza
urleánnyal f. évi augusztus
hó 12-én a róm. katolikus
templomban tartandó egybe-
kelési ünnepélyére

Galbavy Konstantin és neje
tisztelettel meghívják Ilonka
leányuknak Hermann Gábor
urral f. é. február hó 1-én d. u.
1/2 3 órakor a terezvárosi tem-
plomban tartandó esküvőjére

Hermann Zsigmond és neje
tisztelettel meghívják Gábor
fiuknak Galbavy Ilonka ur-
leánnyal f. é. február 1-én, d. u.
1/2 3 órakor a terezvárosi tem-
plomban tartandó esküvőjére

Budapest, 1914. évi január hó Sürgöny: Galbavy, Sziv-u. 13

JÓZSA J.

ROZSONDAI LINUS CSORTOS FERENC JEGYESEK

VÁC, 1914 JUNIUS HÓ

MAGYAR
HUMÁNYIS AKADEÉMIA
KÖNYVTÁRA

Muskát Béla könyvnyomdája

TELEFON
„JÓZSEF”
13—30

MODERN IZLÉSES
NYOMTATVÁNYOK PONTOSAN
ÉS OLCSÓN ELKÉSZÍTETNEK

BUDAPEST,
VIII. FECSKE-UTCA 16

TERVEZTE ÉS SZEDTE
SÜSSMANN KÁLMÁN

[Faint, mirrored text and a circular stamp at the top of the page, likely bleed-through from the reverse side.]

GLEITSMANN E. T., BUDAPEST

Fényképbarna 14769. sz. (Offset-nyomás)

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Szívesen
hívjuk meg

urat

Junius hó 12-én, pénteken

délután a Lipótmezei Állami Elmeógyógyintézeti kápolna színes ablakainak megtekintésére. / Nagy Sándor, Róth Miksa

Indulás 3 és fél óra-
kor a Károly-köruti
kitérő vágányról (a
központi városház-
zalszemben) a Közúti
Villamos Vasutttársá-
ság külön kocsján

ÖLDES IMRE
FESTŐMŰVÉSZ

PLAKÁT ÉS MINDENNEMŰ GRAFIKAI
KÜLÖNLEGESSÉGEK TERVEZÉSÉT ELVÁLLALJA

MŰTEREM · BUDAPEST VII. DOHÁNY-UTCA 57. 4. SZ.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Fekete Sámuel
bor- és söripari
cikkek szaküz-
lete árjegyzéke
Budapest II, Fő-
utca 41. Telefon
interurban 128

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

KLISÉKET
KÉSZÍTŐ
MŰINTÉZET

WOTTITZ MANFRÉD

Budapest, V, Bálvány-utca 12. Telefon 18-99.
Dombornyomásokhoz való stanznik, fototipiák,
kemigrafiák, autotipiák, klisék három- és négy-
szinű nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kívül

Modern könyvkötészet
és aranyozó-műintézet

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

Budapest, VI, Dessewffy-
utca 43. Telefon 54-46

Gleitsmann

A brüsszeli világkiál-
lításán 1910: Grand
Prix. A turini világ-
kiállításon 1911: ver-
sényen kívüli jurytag

E.T.

könyv- és
könyomdai festékgyárak
Budapest

Különlegesség: gyorsan száradó fekete fes-
tékek. Könyvnyomáshoz: CITO. Könyvomás-
hoz: PERFEKT. A festékek több minőség-
ben és különféle árakban kaphatók. Színes
festékek. Kencék. „Saxonia“ hengeranyag.

Képviseli: Tanzer Miksa, grafikai szaküzlet
Budapest, VII, Akácfa-utca 50. Telefon 13-70

Ne vásároljon semmiféle

Ha bármilyen
gépjavításra
van szüksége,
szólítsa fel a
József
11-91
telefonszámot

perforálógépet, perforáló-
léniát, számláló- és számozó-
gépet lábhajtásra, kézi szá-
mozókészüléket, jegynyomó,
számozó- és fűzőgépet, sod-
ronyt, vágógépet, karton- és
papirlemezvágóollót stb., mi-
előtt árajánlatot nem kérne a

Herrmann és Karig

gépgyártól, Budapest,
VIII, Mária-u. 24-26.

A világ legrégebb, leghiresebb és legnagyobb
nyomdai festékgyára

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

Alapítva 1818. évben. 13 gyár és 60 lerakat az egész világon. Az 1899. és 1900. évi párisi világkiállításon versenyen kívüli jurytag. Grand Prix: St. Louis 1904. évben, Lüttich 1905. évben, Milano 1906. évben és Brüsszel 1910. évben

Iroda és raktár: Budapest, IV,
Ferenc József-rakpart 27. sz.
Telefonszám: 37-58 és 93-29

Fekete és színes festékek a könyv- és nyomdai, könyvkötészeti és valamennyi grafikai szakma részére. Arany- és ezüsthétek. Másolófestékek. Hengeranyagok és azok öntése. Kencék. Preparált papírok nyomdák részére

Magyarországi gyár: BUDAFOKON, Budapest mellett

A legmodernebb kursív írás

Szépség és minőség tekintetében a régi klasszikus kézírás felelevenítése a

Wieynk-Kursív

Bauer féle betüöntőde, Frankfurt a. Main

Fiókbetüöntődék: Lipcse, Barcelona, Madrid

Vezérképviselő Magyarország részére:

Horvát Lajos, grafikai szaküzlete, Budapest VI. Váci-körut 45

Telefon: 123-09